

IOANNIS

ARGENTERII

V. DOCTISSIMI

DE

VRINIS

LIBER.

Ex Officina Sanctandreana.

Anno M. D. XCI.

[IO]ANNIS ARGENTERII DE VRINIS LIBER.

[DE V]TILITATE HVIVS OPERIS. CAPVT PRIMVM.

[T]RACTATIONEM de Vrinis vtilissimam [...]sse in dignoscendis corporis malis, nō so-[lum m]edici agnoscunt, sed etiam alij omnes di-[...]onē quæ ab ipsis sumitur talē sibi esse per-[suad]unt, vt nullam aliam putent veriorem aut [com]muniorem. Credunt ij ex vrina non solum [inter]nos, verumetiam externos affectus omnes [indic]ari posse. quod quam falsum sit postea o-[stend]emus. magnum tamen illius esse vsum ne-[mo n]egare potest. Quo quidem moti omnes [Med]ici antiqui & recentiores aliquid de vrinis [pro]ferunt. Nam Hippocrates contempta [...]sus tractatione de pulsibus, de vrinis mul-[ta sp]arsim scripsit. idem fecit Galenus; sed neu-[trum e]orum tentauit rem hanc methodo expli-[care]: id quod postea Auicenna & Actuarius, [ho]c inter omnes maxime, conati sunt facere. [Veru]m Auicenna, vt alia omnia, sic & illa quæ [ad v]rinas pertinent non vt auctor, sed vt Gale-[ni i]nterpres, collectis ex eo scriptore plurimis [...]s, nobis tradidit: Actuarius vero, dum fa-[bu]losa multa scribit; & Oratorum more ex-[orn]it suum opus, & hanc materiam vt vtilem [et m]agni vsus, minus probabilem reddit. Post [hos] multi alij Medici ex nostris Latinis eandem

rem ſunt aggreſſi: ſed cum antiquiores alic
ſequuntur vt nullius rei auctores eſſe velin
eo vera principia ab illis ſumi nequeunt
num tamen excipio Montanum Veronen
noſtra hac ætate celeberrimum, qui (vt in
ſolet) ita in libello quem de Vrinis ſcripſit
ſuo multa affert. Sed ille dum nititur mater
hanc aliter explicare quam alij, & in eo
placere, principia quædam ponit, quæ a ver
te ſunt aliena. Ego vero aliorum labore ad
tus, eandem rem tractare aggredior, & pera
hoc opere quilibet Medicus doctus & bo
agnoſcet quantum ornamenti meo labore
attulerim. Ac vt diſputatio noſtra metho
conſtet, primum docebimus quid ſit Vrina,
qua via gignatur, in quo loco, ex qua cõcoct
ne fiat, quæ ſint partes ad illius generatione
collectionem & emiſſionem natæ & deſtina
quem denique vſum habeant, & qualem na
ram: Secundo loco, vrinæ differentias omn
Tertio, cauſas omnium differentiarum exp
nabimus: Quarto, quid poſſit ipſa vrina, & ſ
gulæ ipſius differentiæ oſtendere, tradem
Poſtremo, quid obſeruare oporteat medicu
vt recte de vrinis iudicet. His ita explicatis p
tabo me meo officio functum. Porro vt de g
neratione primum agamus, videndum quid
ea ſenſerint auctores.

[D]E GENERATIONE VRINAE.

CAPVT SECVNDVM.

[O]MNES auctores vno consensu fatentur vrinam esse excrementum: id quod ma[gis]e apparet. nam quotidie a nostro corpore [t]am res inutilis excernitur: ideo excre[ment]um dicitur. De natura & ortu huius ex[creme]nti, nullus post Galenum recte scripsit. Actuarius ponit vnam fieri coctionem in [ventr]iculo: alteram in hepate: tertiam in ve[na cau]a: quartam in habitu corporis: vrinam [autem] esse excrementum huius coctionis quæ [fit in] vena caua. Verum ille errat. Primo, quod [non d]oceat ex qua materia fiat hoc excremen[tum: d]einde quod non docere possit, fieri ali[quam] concoctionem in vena caua. Nam cum [venæ] eiusdē sint naturæ, cur magis in illa quam [in alij]s venis fieri coctionem dicemus? Essent [ergo n]on solum quatuor coctiones, sed prope[modu]m infinitæ. Tradit præterea Galenus li[bro te]rtio Methodi, in omni coctione alimen[ti res]ultare duo genera excrementorum, v[num] crassius, alterum tenuius. & merito qui[de]m nam cum in rerum consistentia recipian[tur ta]ntum tria, vnum quod est mediocre, aliud [tenue], aliud crassum; quod est mediocre, assi[milat]ur naturę, quæ vt ex contrarijs ad medio[critat]em peruenit, sic mediocri solum potest [nutri]ri & conseruari: reliqua vero duo fiunt

necessario inutilia. Quare duo necessar
non plura, relinquuntur ex omni coctio
crementa, crassum vnum, tenue alterum:
in coctione apparet, quæ fit in singulis
bus, in qua sordes fit, quæ camisias tingit,
crassum excrementum: alterum est vapo
per insensibilem transpirationem trans
& est tenuius: cuius odore permoti can
minos suos sequuntur, & agnoscunt, & i
cos prosequuntur, ferasq; venantur. Mi
vapor ille cum aere, & vna cum eo per tr
rationem trahitur in corporibus: & vt pe
ris cuiusque est natura, ita differũt inter
excrementa. Eodem pacto in concoction
obiter in hepate resultat, humor melan
cus crassum excrementum, & bilis flaua, t
in ea vero quæ fit in ventriculo, appare
sum excrementum, scilicet, stercus quod
testina descendit. Quod si dicamus vrina
guinis & concoctionis, in qua sanguis gig
esse excrementum; tria essent istius coc
excrementa, & vnicum eius coctionis c
in ventriculo: quod si vna sit coctio in ve
ua, præter illam quæ fit in hepate, oste
oportet quidnam sit illius excrementum
terum Montanus in similem aut etiam
rem incidit. tria enim solum ponit esse
menta in corpore, & tres concoctiones:
Galeno & his quæ apparent in nostro co
repugnat, dum singulis coctionibus sin

tribuit excrementum. deinde imaginatur coctionem ſanguinis quæ fit in hepate, habere multos gradus perfectionis inter ſe differentes. Incipere enim ſanguinis generationem in meſaraicis, qui in ſumma parte hepatis poſtea veram formã ſumit: vbi ſcribit duo gigni excrementa, bilem vtramque, poſtremo ipſum ſanguinẽ perfectiorem gradũ coctionis in gibba hepatis parte capere, & tunc gigni ſeroſum excrementum, quod colore rubrum eſſe dicit, & illud expelli extra venas, & a renibus trahi concoquique, & ex parte tenui ali renes, & poſt nutritionem expelli meram aquoſitatem, quæ purum eſt excrementum, quod eſt quartum & vltimum excrementum, cum bilis flaua & melancholicus humor ſint nutrimenta illa folliculi, vt vocant, fellis; hic vero lienis. quibus poſitis ſtatuit vrinam renum eſſe excrementum, quod eſt quartum & vltimum excrementum in ſecunda coctione ſanguinis genitum. Qua quidem in re plures ſunt errores quam verba: quos facile eſt refellere, quia ſeſe mutuo expellunt. nam tres tantum poſuit fieri ante coctiones: nunc autem ponit aliam fieri in renibus, & huius excrementum eſſe vrinam, quam ſtatuit pariter eſſe excrementum coctionis quæ fit in gibba hepatis & vena caua. Erit igitur excrementum multarum coctionum. Abſurdum præterea eſt (vt alibi oſtendemus) in meſaraicis, aut alijs venis ſanguinem fieri,

quandoquidem partes albæ nequeunt materiam quã tangunt mutare in colorem rubrum. Quinetiam illud explodendum penitus, in eadem coctione fieri plura excrementa, per maiorem aut minorem conlaborationem. Nam excrementa non fiunt in omni gradu actionis, sed actione iam perfecta apparet, quod est inutile & excrementum: alioqui cur non ponit fieri plura excrementa in alijs coctionibus? Sed dicat Montanus quibus signis cognouerit serosum excrementum quod a renibus trahitur, primo rubrum esse; an forte quod renes nequeunt nutriri sine sanguine? id quod est verum. Sed sanguis quo illi nutriuntur, non trahitur forte per eas venas, per quas elicitur vrina, aut non eodem tempore. expelli quidem illum serosum humorem ab hepate vel venis, verum non est, sed a renibus trahitur, nec in eo renes aliquam concoctionem tentant, (fierent enim cum ea concoctione certa excrementa, quod non fit,) sed in solo sanguine quem nutritionis gratia attrahunt, ex cuius concoctione non alia proueniunt excrementa quam sordes & vapor. Hæc enim partium omnium excrementa sunt cum sibi nutrimentum parant. Quę vero diximus esse concoctionis ventriculi, & hepatis excrementa, sequuntur publicam concoctionem institutã a natura ad totius animalis alimoniam. Illud vero quis ferat, partem aliquam nutriri bile flaua vel humore melancholico?

cholico? Nam si omnes partes constent ex quatuor humoribus, constat ex vnico non posse fieri nutritionem. Ergo vrina non gignitur in hepate aut venis, nec est excrementum illarum partium vel renum, sed concoctionis quæ fit in ventriculo: & sic nō ex alia materia quam ex potu & quæ potionis vim habent. Ad id enim pertinet, quod scribit Galenus, nos paulo minus mingere quam bibamus: tanquam materia vrinæ sit potio. Nam parum illud quod facit vrinam pauciorem esse potu, manet cum alijs humoribus commixtum, & cum illis fertur per vniuersum corpus, vt per omnes corporis meatus possint illi transire: & id est quod in sanguine a vena extracto supernatat. docet id color illius suapte natura albus, qualis est color ventriculi: potus enim mutatione sola coloris quem a ventriculo accipit, vrina fit. Testatur idem Galenus libro quarto de Vsu partium, duo, inquam, resultare excrementa, humorem melancholicum & bilem: aquam vero hanc & aquosum humorem excrementum nutrimenti * ventriculū esse dicit, & ita ab Hippocrate vocari: & factum esse vt ex ventriculo in venas, & ab illis ad hepar chylus transire possit ex cibis in ventriculo factus. Itaq; si ex ventriculo dicit illud fieri per venas & hepar, constat non in hepate aut venis gigni, sed genitum fuisse in ventriculo ex potu. Est ergo illud tenendum, vrinam gigni in venrriculo, non ta-

men vrinæ nomen capere donec a ſanguine ſeparetur a renibus qui ex naturali proprietate vim habent attrahendi illam, tanquam aliquid ſibi familiare, quam poſtea per vreteras, id eſt vrinarios meatus, ad veſicā tranſmittunt. Nam excrementa excrementi nomen non habent interim, dum ſunt confuſa cum alijs humoribus. Sic bilem vtramque, quæ cum ſanguine & pituita eſt in venis, & ipſam pituitam, humores vocamus. Excrementum vero eſt quod ex illis ſeparatum eſt a maſſa ſanguinis. Quia ergo non ſeparatur excrementum hoc ſtatim poſt concoctionem ventriculi, ſed poſt eam quæ fit in hepate, ideo putarunt alij in hepatis cōcoctione gigni. Quod quidem verum non eſt: ſed vt diximus fit in ventriculo, & poſt concoctionem ſanguinis perfectam in hepate ſeparatur; & quod prius aqua aquoſumq; excrementum dicebatur, vrinæ nomen accipit. ſeruatur igitur res eadem, & mutatur nomen. Sed antequam vlterius progrediamur, illud expendendum eſt quod diximus, renes naturali quadam proprietate ſeroſum attrahere humorem, & attractum expellere. Nam Galenus in libro de natura factionum probat fieri attractionem, vt id quod attrahitur, retineatur: idem retineri vt concoquatur & aſſimiletur: facta autem cōcoctione & aſſimilatione, quod diſſimile eſt relictum expellatur: adeo vt attractionis finis ſit retentio, huius vero concoctio.

Dicen-

Dicendum igitur erit vrinam attrahi a renibus vt retineatur. At si retinebitur, retinebiturne vt concoquatur & assimiletur? At si hoc fit, fateri cogimur ex seroso humore nutriri renes, quod absurdum agnoscitur. An dicendum est, ea quæ scribit Galenus de fine illarum actionum, intelligi solum de ijs rebus quæ nutriri possunt? Aliam vero esse attrahendi rationem in his quæ attrahuntur ob solam familiaritatem qualitatum. In illis enim multa fieri attractione ob retentionem, sed naturæ prouidentia quæ attractionem instituit, vt separatio fiat rei inutilis ab vtili, & inutilis fiat expulsio, ne corpus ab ea lædatur. An dicemus etiam fieri quandam breuem retentionem & fruitionem in ea rei gratæ, cuius ratione mouebantur renes vt attraherent? Quid prohibet etiam quo minus dicamus cum seroso humore attrahi etiam aliquid ex tota massa, ex quo renes ipsi nutriuntur; & illud retineri, concoqui, & sua apparere excrementa; vrinam vero ipsam nequaquam retineri. vbi enim in renibus asseruari posset? conueniens enim non est, vt quod purum iam est excrementum diu retineatur in aliqua parte, etsi de naturæ lege quædam partes sunt institutæ ad illius attractionem, collectionem & transmissionem. Trahi autem a renibus præter serosum humorem aliquid ex tota massa ex eo constat, quod illos nutriri oportet ex quatuor humoribus, & quod vrina tinga-

tur colore ſubpallido, & habeat contenta quæ quidem bilis & pituitæ miſtionem oſtendunt. Nec abſurdum eſt aliquid humoris melancholici etiã miſceri, etſi ille ob ſui paucitatem euidentem non præbet miſtionis notam: minimum enim eſt aliorum proportione humoris melancholici in corpore, & ex eo quod attrahitur a renibus minimum relinquitur; nimirum quod renes ſuapte natura craſſi & duri melancholico ſanguine, ex quo ſolo craſſities conciliatur in alimento, vt Galenus teſtatur ſeptimo Methodi, egeant ad ſui nutritionem. Quibus quidem ita declaratis, licebit definire, Vrinam eſſe excrementum tenue & aquoſum ex potu genitum in cõcoctione quæ fit in ventriculo, & perfecta concoctione hepatis ſeparatum a ſanguine attractione renum, & receptum in veſica: nam per ſudorem vacuatur etiam aquoſus hic humor, nec non per aluum, & ſecta vena cum ſanguine ducitur, ſed vrina non vocatur, quia per renes non trahitur nec recipitur in veſicam: vacuantur etiam per renes & in veſicam recipiuntur lapilli, arenulæ, ſanguinis grumi, pili & multa alia quæ vrina non dicuntur, quia non ſunt de natura aquoſi humoris, ſed in vrina dicuntur contineri, quia cum illa exeunt. Vrinæ excretio non ſolum habet hunc vſum, quod corpus ſanguine purget, ſed etiam quod indicium ſit latentium in corpore morborum multorum, & quod pituitam, pus,

lapil-

lapillos & alias sordes hærentes in vijs & partibus, per quas illa transit, abstergat. Hæc de ipso liquore, generatione, causis & vsu ipsius vrinæ nunc sufficiant.

DIFFERENTIAE VRINARVM.

CAPVT TERTIVM.

VRINÆ differentias quasdam dicemus esse præcipuas maxime, alias vero minus. Illas ita vocamus, quæ sumuntur ab ijs quæ in vrina apparent; has vero, quæ a causis, effectis & mingendi modo differunt: quæ etsi immediate non conferunt ad indicandum de vrina, tamẽ illius naturam & patefaciunt, & vna cum illa corporis affectus produnt. Porro in vrina apparent consistentiæ, vrinæ qualitates, quantitas & cõtenta. In consistentia hæ inueniuntur differentiæ, quod vna sit crassa, alia tenuis, alia mediocris. Tenuem rursus vrinam Galenus & Actuarius ita diuidunt: quod quædam sit quæ tenuis mingitur, & postea talis manet: alia vero quæ tenuis mingitur, sed crassa postea euadit, idque vel statim vel longiore interposito tempore. Sic inter crassas quasdam dicunt esse quæ tales minguntur & tales manent postea: alias vero quæ crassæ minguntur, & postea attenuantur, & tum has tum illas omnes tenues & crassas aliquid peculiare in cruditate & concoctione ostendere. Quarum auctoritate commotus

Montanus, corruptas vrinas antequã ad ignem reciperent quam prius habebant naturam, inſpicere ſolebat. Quod mihi ſæpe cum Patauij vna cum ipſo ægrotos communi opera inuiſerem, riſum mouit. nam quid oſtendere poſſunt tales vrinæ corruptæ a frigore vel a calore externo? quandoquidẽ videmus omnes vrinas & tenues & craſſas & albas & pallidas, & alias quaſcunque tandem ita corrumpi, craſſeſcere, perturbari & confundi. Quæ craſſæ ſunt, cum depoſita parte ex qua fiebat craſſities in liquore vrinę tenues reddũtur, oſtẽdunt certe quod illi auctores ſcribunt: At tenues craſſæ nunquam fiunt extra corpus, ita vt aliquid aſſumãt materiæ craſſæ, quæ aliquid de corpore poſſit oſtendere. Id quod oſtenditur, quia poſtquam excalefactæ fuerunt, claræ euadunt, & recipiunt eandem conſiſtentiam, & eas qualitates, quas habebant cum a corpore exierunt. Fiunt ergo vrinæ tenues in aere, non craſſæ re vera, ſed opacæ & confuſæ: & ſi craſſæ fiunt, non fiunt ob miſtionem, ſed ob concretionem; quæ cum puram habeat cauſam ab aere ambiente qui calorem & ſpiritus vrinæ extinguit frigiditate, aut calore diſſoluit, (qua ratione in tempore admodum frigido vel calido facillime ita vrinæ corrumpuntur) nihil poteſt de diſpoſitionibus corporis noſtri ſignificare. Quare craſſities illa & confuſio non faciet differentiam in vrinæ conſiſtentia, ſed in qualitatibus vi-

ſibilibus

ſibilibus, in quibus opacitas & perſpicuitas inſpicitur. Et hæc de differentijs quæ a conſiſtentia ſumuntur. Cæterum differentias in vrinis ducemus in qualitatibus primis, ſecundis & tertijs. In primis quidem: nam aliæ ſunt vrinę admodum calidæ & feruentes, quæ tales apparent non ſolum ægrotis cum minguntur, ſed etiam Medicis cum tanguntur in vaſe vrinario. Aliæ ſunt temperatæ: aliæ vero minus calidæ quam mediocris vrina requirat. Secũdæ qualitates quædam pertinent ad viſum: aliæ ad guſtum: aliæ ad odoratum: aliæ etiam ad tactum. Ad viſum quidem pertinet, quod dicitur diaphanon ſiue perſpicuum, & illius oppoſitum opacum. & quadam ſunt vrinæ opacæ, quædam perſpicuæ. Quæ differentiæ, vt recte docet Auicenna, non ſolum in vrinis, ſed in alijs rebus craſſis & tenuibus apparent. Nam vitrum fuſum & cornu craſſa ſunt & perſpicua: ſic albumen oui & gluten piſcium. Aqua veró turbida tenuior quidem ſupradictis rebus, ſed tamen opaca. Sic inter vrinas ſubiugales ſunt craſſæ & opacæ; & quæ corruptæ ſunt ab aere externo opacæ ſunt & craſſæ ex concretione: & non raro reperiuntur tenues & opacæ, vt in ijs qui morti ſunt propinqui; & craſſæ & perſpicuæ, vt in febribus ardentibus & bilioſis. Quæ ducuntur differentię a coloribus, hæ ſunt: quod quædam ſint vrinæ albæ, aliæ nigræ, aliæ quæ medios habent colores inter album &

nigrum: & in his quædam etiam differentiæ ducuntur. nam quædam ſunt intenſæ albedinis, aliæ vero non intenſæ. Albedinis intenſæ ſunt cryſtallina, aquea & niuea, quod cryſtalli, niuis & aquæ colorem referant: remiſſæ albedinis dicuntur lactea, quæ ſeri lactis; glauca, quæ cornu albi; charopa, quæ pili ſubalbi cameli colorem æmulãtur. Nigræ vrinę carbonis extincti colorem exprimunt, nec magnas recipiunt differentias, ſed exiguas admodum in magis & minus, quas quilibet agnoſcit. Sequuntur differentiæ ſumptæ ab intermedijs coloribus, progrediendo ab albis ad nigras vrinas. Primum occurrit ſubpallida, quæ & palearis dicitur, quod colorem referat paleæ tritici; quam ſequitur pallida, quæ citrina dicitur, vt in cortice mali citrij apparet. Succedit deinde ſubruffa, qui color eſt auri non puri: & talis vrina dicitur eſſe hominis bene ſani. Ruffa, quam Græci πυῤῥὸν, id eſt igneam, quod ignis flammam forte repræſentet, quæ & aurea dicitur, colorem puri auri indicat. Subflaua quæ & ſubcrocea, qualis fit diſſolutis floribus carthami in aqua. hanc ſequitur flaua, quæ & crocea dicitur: quem colorem oſtendit aqua, in qua flores croci ſunt diſſoluti: hanc Græci ξανθὸν vocant. Succedit deinde vrina rubra quã Gręci ἐρυθρὸν appellant: cuius multæ ſunt ſpecies. Nam quædam eſt rubra ad albedinem declinans;

nans;

nans; vt in cerasis male maturis, & in quibusdam maturis conspicitur: alia est rosea, qualis est rosa: alia est purpurea, vt purpura vulgo scarlata dicta; & talis color est rubeus vuarum. Alia est rubea obscura, quæ Veneta & brunna vocatur, ex albo & nigro æqualiter mistis facta. Vinea & passea videntur esse differentiæ purpuræ; aut purpuream sequi statim ante Venetam. est enim vinea quæ rubei vini vel iecoris colorem ostendit: passea vero quæ similis est in colore passæ, & sæpe facta ex vuis nigris aut cerasis nigris, viridis colorem brassicæ exprimit aut smaragdi aut graminis: liuida vt est color plumbi. Oleaceam vrinam scribit Galenus l. xxiii. tertij libri Epid. vario modo ab antiquis intellectam. ipse ita eam vocat, quæ colorem & consistentiã olei refert. Has vrina claudit in alio extremo, vt diximus, nigra. Ceterum differentiæ quæ a contentis sumuntur in vrina, ita diuidentur, vt quædam dicantur in suprema parte vrinæ superficiem constituere, alia supernatare, alia innatare, alia subsidere. Superficiem constituit id quod dicitur a practicis corona siue circulus, qui capit differentias in colore, consistentia & quantitate. Supernatant pinguedo, bullæ, spuma: innatant encorema, nubecula & quæ pilorum & filamentorum figuram retinent. Subsident hypostasis seu sedimentum, sabulum, quæ & arena dicitur, lapis, pus, grumi, & cetera quæ fundum

petunt. Capiunt prædicta etiam differentias in quantitate, cōsistentia, qualitate, vt color, figura. Nā nebecula, encorema & hypostasis aliquādo sunt magnę, aliquādo sunt paruę, aliquādo crassę, tenues aliquando, aliquando diuulsæ, aliquādo vnitę, aliquando læues, asperę, æquales, inæquales, rotundæ, oblongæ, pyramidales, alia figura præditę, aliquādo albę vel alio colore tinctę. Ceterum a qualitatibus quæ odore percipiuntur, sumuntur etiā vtiles differentiæ: quædam enim bene, vt vrina sanorum; quædam male olent, vt inter has diuersarum rerum male olentium quædam plus vel minus odorem repræsentant. Quod si Medicus non esset vir egregius & nobilis, vt debet esse qui hoc nomine dignus est, posset ex vario sapore, qui in vrinis est differentias colligere. sed ea reijciamus, nec artem nobilissimam, sordidam reddamus. Cum vero dicimus aliquando vrinā esse acrem & mordacem, & talem sentiri cum mingitur, aliam vero sine mordacitate esse; differentias capimus a tertijs qualitatibus. A quātitate vero sumimus differentias: vel enim nō redditur vrina & penitus supprimitur, aut certe minus quam oporteat, aut mediocris est illius quantitas, aut multa adeo vt mediocritatem & potus quantitatem excedat. Ceterum cū dicimus quasdam vrinas a bile, alias ab humore melancholico, alias ab alia materia mutari: quasdam præterea a somno, alias a vigilia, alias a morbis,

i, alias ab alijs causis differentias duci-
m vero cum dicimus vrinas quasdam sa-
adferre, & significare alias mortem,
las ventriculum affectum, alias caput,
or, venas læsas, vel sanas partes osten-
b eo quod possunt facere & quodam-
b effectis differentias ducimus. Min-
ero differentias quoq; statuimus; quum
s quasdam emitti facile, alias difficile,
luntarie; inuoluntarie alias cum dolo-
bsque dolore excerni. nam etsi proprie
n vrinam non pertinent hæ differentię:
conferunt ad sedes affectas & causas
um dignoscendas. Sed hæc sufficiant
rentijs vrinarum.

E CAVSIS VRINARVM.

CAPVT QVARTVM.

VSAS vrinæ quæ in ea appareant sigil-
im explicare oportet, quoniam diuer-
causæ. Quod si vrinæ ipsius causas videa-
is explicasse, quum illius generationem
ram explicaremus; verum quia docen-
expostulat, vt de causis vrinæ primo a-
in qua aliarum omnium rerum quas in
le diximus natura posita est, ideo non
easdem breuiter repetere. Vrinæ igi-
teria est quicquid in aquosum humo-
rti potest, & potissimum quidem potus:

ſedis non ſolus, quia ex iuſculis aquoſis fructibus ſimilibus vrina plurima etiam g tur, nec non ex vniuerſa maſſa fuſa, atte & liquata exprimitur eliciturque aquoſu mor & vrina. Quo pacto diuretica me menta prouocare vrinam dicuntur, quia cet materiam ex vniuerſis humoribus deprimant, aut ſaltem aquoſum humore turæ prouidentia relictum ad iliorum v culum ſeparent, & ad renes veſicamque uertant. Cauſa vero efficiens huius aquo moris eſt concoctrix facultas ipſius ventr qui potionem & alia aquoſa, quæ ſumunt mittat in album colorem qualis eſt vent color. Locus autem in quo gignitur, v culus eſt: a quo vero ſeparatur aquoſus h mor, eſt caua vena: locus vero in quo reci veſica eſt: inſtrumenta per quæ fit ſepa ſunt renes: finis, noſtri conſeruatio. S tur enim ſeroſus hic humor ab vniuer morum maſſa, vt probe nutriri poſſit v ſum corpus.

DE CAVSIS CONSISTEN-tiæ Vrinæ.

CAPVT QVINTVM.

CONSISTENTIÆ vrinarum cauſas rationi non tradunt auctores noſtr

cta docent, vt intelligere non liceat quæ
mediata causa tenuitatis, crassitudinis,
critatisque illarum. Dicunt enim tenu-
ilicare vel priuationem coctionis, aut ob-
conem in venis, aut debilitatem hepatis,
eatuum qui ad vrinam sunt destinati, &
bilitatem non attrahunt nisi quod tenue
it si attrahunt, non tamen eiiciunt nisi
tenue est: aut multam aquæ potationem
hementem frigiditatem cum siccitate
n esse dicunt. hæc Auicenna. Verum li-
huc dubitare, quomodo priuatio coctio-
t obstructio aut aliæ prædictæ causæ con-
iam mutent; an scilicet per se id faciant,
o per accidens alioque interueniente.
ero arbitror vrinas semper suapte natura
s esse, fieri autem crassas aliorum humo-
ermixtione: nam aquosus humor, sicut
a, per coctionem solam inspissari cras-
eque nequit, quoniam terrenam substã-
non habet, aut certe exiguam. Nam a fri-
ihil in corpore nostro, aut certe non vri-
rescere & crassescere potest. Igitur quod
adhuc morbo aut cibo tenues mingãtur,
tas per se non est causa. sed quoniam ex-
tiones separationesque humorum & ex-
entorum non fiunt nisi peractis coctioni-
deo fit, vt cruditas dicatur esse causa te-
tis, concoctio vero crassitudinis. Eodem
obstructiones meatuum vrinariorum

tenuitatis sunt causa, quod prohibean
cum vrina, quod crassitudinis illarum cau
Debilitatio vero hepatis causa est tenu
quia concoqui non possunt humores, p
tim si a frigiditate labefactetur concoctio
dem ratione cibi potusque immoderata
tenues reddit vrinas, quod scilicet nat
grauet, & coctionem perferri impediat.
modo frigidos affectus ventriculi ex vri
iam prædicimus, quoniam frigiditas est i
triculo concoctio, quæ illic elaboratur, n
quam perfici potest. Ea vero frustrata n
probe fieri, quæ in hepate exercetur. Ergo
stat crassas fieri vrinas ex humorũ perm
ne, tenues vero emitti, quoniam nihil cu
quoso illo excremento crassioris humori
miscetur. Quis vero humor misceri possi
crassitudinem faciat, videndum est. Potes
libet ex quatuor humoribus ex quibus co
constat, sanguis, bilis vtraque & pituita
non aliquando pus, in ijs videlicet, in qu
vlcus est in aliquibus partibus ad vrinam
dendam destinatis, ac ex colore & odore
nam sit facile dignoscitur. Nam quatuo
mores proprijs coloribus distinguuntur
vero a pituita odore separatur, consistent
alijs: de quibus vt hic agamus non est nost
stituti. Non mirum igitur si morbi initi
nues mingantur vrinæ: nam tunc cruda o
sunt, nec aliquid a natura expellitur. A

c

crassæ, tunc apparent vel indicant magnam subesse humorum copiam, quam natura nec retinere nec elaborare potest: aut humorem declarant, qui facile aliqua ex parte vinci & secerni potest. quomodo in tertianis crassæ rubræque vrinæ primis diebus apparent, ex bile crassitudinem adeptæ, & in pituitosis morbis vbi magna est pituitæ copia, crassissimæ pituitosæque redduntur vrinæ. Vbi vero hæc duo absunt, primo tenues, postea augescente morbo aliquando crassitiem acquirunt, & eam mediocrem iam in vigore, maximam in declinatione: quanto enim magis procedit concoctio, tanto magis excernuntur humores, qui cum vrina misceri debent. Iam vero ruente morbo ad finem declinationis, & properante ad salutem, tenues fieri incipiunt, quando deficit humor qui cum vrina miscebatur, crassitudinisq; erat causa. Eodem pacto cum cibus adhuc crudus est in ventriculo & hepate, tenues minguntur vrinæ; crassiores vero cum perfecta est cõcoctio. Quod si quis insistente iam tempore edendi rursus mingat vacuata iam bile, inspiciet vrinam attenuatam esse. Ergo vrinæ quæ semper tenues manent in morbis, causam habent perpetuam cruditatem; ratione imbecillitatis naturæ, vel ob ineptitudinem materiæ quæ concoctionem non admittit, qua frustrata nihil secerni potest excrementi, quod cum vrina mixtum crassitudinem faciat. Contingit

etiam aliquando concoctionem quidem fieri per generationem materiæ quæ cum vrina misceri potest; sed quia alio conuertitur, quam ad vrinæ vias, ideo tenues minguntur vrinæ, vt in ijs contingit qui phrenitide laborant vel podagra, aut alio morbo qui vim habet alliciendi humores ad partem affectam: & quæ minguntur tenues ob frustratam concoctionem in febribus; lethalem morbum ostendunt in febribus acutis, si diu tales perseuerent: neque enim natura tam vehementem calorem & putredinem sustinere absque dissolutione animalis potest: in febribus vero intermittentibus, longitudinem morbi prænunciant. Quæ vero crassæ minguntur, & tales perseuerant progrediente morbo, ostendunt quidem mixtionem humorum & excrementorum, sed non eorum qui gignuntur ex materiæ morbosæ concoctione. Non enim in principio morbi concoctiones fieri possunt. Quod si nullum habuerint concoctionis principium, illam nequeunt indicare. Fiunt ergo tales vrinæ expellente natura humores a quibus grauatur, & cum perseuerant tales vrinæ, naturam ab illis opprimi: atque eodē modo in morbis qui perimendi vim habent, mortem denunciant. Ergo signa cruditatis in his morbis non solum morbi longitudinem, sed etiam mortem (si diu durent) significant. Quæ vero tenues ab initio minguntur, postea crassescunt, rursus attenuantur; causa

causa est quod ab initio omnia sunt cruda, & nihil excrementi excernatur, a quo possit crassitudo fieri: procedente autem concoctione aliquid excernitur, quod crassitudinis est causa. Absoluta autem concoctione & expulsione excrementorum, atq; ita deficiente excremento quod miscetur, iterum tenues fiunt vrinæ: vnde videmus in quartanis in principio tenues emitti vrinas, in augmento & statu paulo crassiores: iam vero declinante morbo nigerrimas & crassissimas mingi, quo tempore expurgatur melancholicus humor cum vrina: quo quidem vacuato & properante homine ad salutem, tenuiores & mediocres iam (vt sanitas postulat) excernuntur. Contingit tamen nonnunquam tenues reddi, postquam crassæ fuerũt, delato humore crasso ad aliquam partem vbi abscessum facit. Quæ vero crassæ primum minguntur, postea extenuantur, rursusque crassæ fiunt, & postea tenues; causam habent quod ab initio natura non posset vniuersam materiam vincere, vnde humorum excretiones fiebant ante coctionem: vacuata autem portione illius materiæ aggreditur postea ipsam coctionem, & antequam concoxerit aliquid, tenues emittuntur vrinæ, postea vero & procedit coctio: ita crassescunt vrinæ, & postea tandem tenues redeunt, finita scilicet expurgatione. Porro contingit vrinas ab initio crassas mingi, vt in biliosis & sanguineis febribus

apparet, & crassas perseuerare vsque ad crisim vel declinationem. quod fit non quod natura vincatur a multitudine, nec possit concoquere, sed quod bilis facile concoquatur, & ab initio possit ex illa aliquid, vel etiam plurimum misceri, quod vrinas crassas reddat; quæ crassities perseuerat procedente coctione, donec plus excernatur a corpore quam resultet ex coctione quo tempore tenues fiunt. Contingit quoque in prædictis morbis crassas & rubras primis diebus vrinas emitti, deinde in augméto extenuari. Quod tunc fit non solum, quod bilis facile concoquatur & ex coctione separetur, sed etiam quod plurimum sine coctione excernatur, quo absumpto, & eo manéte duntaxat cum vrina, quod ex concoctione resultat, non mirum si tenuiores in augmento & statu quam in principio mingantur vrinæ. Hæc sufficiant de causis tenuitatis & crassitudinis vrinæ, ex quibus mediocritatis consistentiæ causæ patent.

DE CAVSIS QVALITATVM quæ sunt in Vrinis.

CAPVT SEXTVM.

OMNES qualitates quę in vrinis reperiuntur, vt causas immediatas attingamus, quas alij prætermittunt temere, interim dum

toti verſantur in remotis cauſis recenſendis. Proueniunt autem vel ab alteratione ſola, vel ab humorum permixtione aut abſentia, vel ex omnibus iſtis inter ſe coniunctis. & ita vere eſſe in colore, odore, ſapore & alijs qualitatibus in ipſa tractatione patebit.

DE VRINARVM COLORE.

CAPVT SEPTIMVM.

VRINARVM colores, qui ducuntur ex cibis, potionibus, colliquatione eorum quę ſunt in corpore, & in ætatis, & in diuerſo ſexu, & ob animi corporiſq; paſſiones & alia huiuſmodi, nihil plus docent, quam quæ vulgus nouit. Docendæ enim ſunt immediatæ cauſæ, quibus poſitis contingit vrinarum colores mutari; & aliæ quæ dicuntur eſſe cauſæ, non alia ratione cauſæ ſunt, quam quod aliquid conferunt ad generationem, præſentiam vel priuationem & abſentiam illius cauſæ. quia enim forte eadem cauſa eſt in ſenibus quæ in ijs eſt, qui plurimum vigilarunt, aut plurimo cibo ac potu ſeſe ingurgitarunt, ideo decolores & aquoſæ in illis ſunt omnibus vrinæ. Iam vero inter illos, qui immediatam & proximam hanc cauſam conati ſunt inuenire, Montanus putat colores omnes vrinarum fieri a ſola præſentia vel abſentia humorum, nullum autem poſſe fieri a ſola alteratione. cuius opinionem ita re-

fello. Primum quod color qui eſt in contentis, non fiat alia ratione, quam per contactum & alterationem partium, quomodo etiam ſanguis ruber in abſceſſibus fit pus album. Quod ſi auctoritate certare vellem, ſcribit Galenus in libro primo de Criſibus, & alibi paſſim, vrinas liuidas nigras fieri aliquando ob mixtionem nigri humoris, aliquando ob ſolam caliditatem, nonnunquã vero ob ſolam frigiditatem. Sed quia mihi perſuadere non poſſum, tales vrinas fieri vnquam ob ſolam caliditatem aut frigiditatem, vt poſtea oſtendam, ideo cum eo aliorum auctoritate pugnare nolo. Sed præter illa quæ de contentis diximus, quid poteſt potionem mutare rubram in albam, & illud excrementum aquoſum, quod vrinæ liquorem eſſe diximus, gignere ſuis qualitatibus præditum, præterquam ventriculi actio & cõcoctio? qui quidem ventriculus natus & aptus eſt, vt aliæ partes quæ albæ ſunt, mutare ea quæ tangit & concoquit in ſibi ſimilem colorem. Ergo colores quidam in vrina, & in ijs quæ in vrina continentur, ex ſola alteratione. Sed de alijs poſtea. Nunc vero de cauſis colorum ipſius liquoris agamus: & primum de albo, tanquam de primo extremo, a cuius receſſu verſus alterum extremum, nempe nigrum, alij omnes emanant.

DE

DE ALBIS VRINIS ET earum causis.

CAPVT OCTAVVM.

INTER albos colores primus occurrit aqueus, qui re vera color non est, sicut nec aqua colorem aliquem habet, vt scribit Aristoteles, Elementa non esse colorata; sed aqua & aer quia plurimum in se luminis recipiunt & diaphana sunt, ideo albedinis speciem præ se ferunt. Huiusmodi color vrinę aqueæ fit a sola alteratione ventriculi. Eandem habent causam crystallina & niuea. Aliæ vero omnes mixtione alicuius materiæ suum recipiunt colorem. Quæ vero ita sunt aquosæ, tales minguntur quales sunt genitæ, si humor qui eas solet tingere in bene aut male valentibus, cum vrina non misceatur. Solet autẽ misceri portio bilis; vrinæ subpallidæ, pallidæ, flauæ, aut alterius coloris redduntur. Non miscetur autem talis bilis, vel quia non gignatur ob copiam materię vel ob frigidiores qualitates, vel ob caloris natiui & naturæ imbecillitatem, aut quia nondum concoctio perfectionem est assequuta. propterea recenter absumpto cibo & nondum concocto vrinæ aquosæ redduntur. Sic in quartana febre & in pituitosis morbis, & in frigidis temperaturis, ætatibus frigidis, in mulieribus, in vigilia postquam multum processit, & in alijs corporis conditionibus frigidis vrinæ

decolores minguntur, quia minimum bilis gignitur, quod cum vrina possit misceri. vbi vero fertur ad alia loca idem humor, desinitque misceri cum vrina, vrinæ quæ prius tinctæ erant, aquosæ euadunt: vnde ex huiusmodi vrinis solemus in febribus ardentibus delirium prædicere. Contingit etiam non misceri alios humores cum vrina, eo quod via sit illis occlusa, per quam vrina, quæ tenuis est, ferri potest & solet. Quo modo cum incipit calculus vigere in renibus, vrinæ tenues & aquosæ minguntur, quod scilicet tunc adeo sint renes, & meatus vrinarij occlusi, vt vix aquoso & tenui humori via pateat. Fiunt ergo tres primæ species albæ vrinæ; nempe aquea, niuea & crystallina per solã alterationem ventriculi. Glauca vero, charopa, & lactea cum habeant colorem quendam, quem non potest tunica ipsius ventriculi inducere in potione & aquea materia, fiunt omnino ex mistione alicuius humoris. Id quod etiam ostendit, quia istæ vrinæ maiorem quamdam habeant crassitudinem, quam tres prædictæ. Est autem humor qui miscetur non alius, meo iudicio, quam bilis pallida & crassa in pauca quantitate: id quod externarum rerum mixtio ostendit. Nam si exiguam portionem pallidi aut flaui misceas cum aqua multa; glaucum, charopum, lacteum, & serum lactis reddes colorem: Pituita autem non potest esse, quæ talem colorem efficiat.

nam

...m vt ipsa pituita cum tenuitatem habet & ...sior res est, nec colorem aliquem habet, qui ...rgi possit per liquorem: ita hos, de quibus ...mus, colores qui cum tenuitate sunt com...sti nequit facere. Quod si alba sit & crassa, ...sset forte fieri a multo pure mixto cum vri...: a pituita vero sola crassities fieri potest, sed ...edo nequaquam, in substantia ipsius liquo.... quippe cum videamus in nothis tertianis ...nas crassas, quod pituitæ est indicium, & ta...en rubras vel flauas, quoniam talis color ex ...e fit, quæ cum liquore spargitur. Pituita au...m innatat & contenta facit. Pus vero cum sit ...abile, albedinem quoque potest facere: sed ...m sit crassum, paulo postea subsidet, & colo...m proprium relinquit, qualem recipit vrina ... humore, qui natus est & aptus illius liquo...m tingere. Propterea Montanus euidenter ...rat, qui glaucū colorem quem similem esse ...cit eorum albo & nostro, & charopum, id est ...ruleum, clarum & oleaginosum in vrina, & ...idum etiam ait fieri a frigiditate maiore aut ...inore. Nam frigiditas sola, nequit facere in ...ostro corpore colorem aliquem: sed solum ...test ostendere, nō fieri generationem ipsius ...moris qui tingere debet vrinam. vbi vero ...olores prosequimur, qui ex mixtione fiunt, ...igiditas non debet assignari vt causa. Atque ...æc satis quidēm de causis albarum vrina...um.

DE CAVSIS VRINAE SVBPALlidæ, pallidæ; subflauæ, flauæ; subruffæ & ruffæ.

CAPVT NONVM.

HOs colores in vrinis credunt nonnulli fieri ex sola alteratione partium, inter quos sunt nonnulli scriptores, & potissimum Medici Florentini: qui cum vident vrinam tinctam aliquo ex prædictis coloribus, aut etiam rubro, petunt ab ægrotis an diu in vesica retinuerint vrinam, tanquam ex huiusmodi mora prædicti colores conciliari possint. Quod quidem est absurdum. nam huiusmodi retentiones deberent id facere in omnibus: quod non apparet in sanis & ægris. Vbi enim humor miscetur cum vrina, siue parum siue multum in vesica contineatur, vrina semper eundem colorem obtinebit. alioqui cur aqua ex ignis feruore non recipit alios colores quam habebat frigida? Fiunt ergo prædicti colores ex mixtione alicuius humoris: verum non constat quisnam humor misceatur, an vnus semper vel diuersus. Montanus, & fere omnes qui de vrinis scripserunt, tradunt prædictos colores omnes a bile fieri flaua diuerso modo mixta cum vrina. Nam subpallidas fieri vrinas cum minimum bilis miscetur, pallidas cum paulo plus: subflauas & flauas, deinde subruffas & ruffas plus eiusdem coloris capere. Ego vero non hoc

oc modo, sed partim ex diuersa bile diuersos
eri colores arbitror, partim vero mutata quã-
tate non cuiuscunque bilis in quocunque co-
ore, sed in eo qui remissior est diminuta bile,
uæ intensiorem habet colorem. Nam quo-
odo, quæso, a pallida bile fieri vnquam po-
st subflauus calor, flauus, subruffus & ruffus?
uod enim pallidum est, nunquam inducere
otest nisi pallorem, non autem intensiores
olores. Ergo vno modo fiunt hi colores, quã-
o miscetur bilis, quæ similem habet colorem,
ualem in vrina conspicimus. Quum vero bi-
s flaua in parua quantitate miscetur cum vri-
a ad mixtionis portionem, subpallidam &
allidam eam reddit: quoniam rationi conso-
um est intensiores colores remitti, quum nõ
ruatur proportio cum liquore cui miscetur;
 quanto intensior est color ipsius bilis, tanto
inor sufficit illius quantitas. Gradus enim
ilis ruffæ, idem forte præstabit ad pallidum
olorem inducendum, quod præstare possunt
uo bilis subflauæ. Fit ergo pallida vrina non
implicitera pauca bile, (vt alij docent) sed a
ile pallida multa, vel non minus quam in me-
iocri quãtitate mixta, aliter subpallidum red-
et, vel ex flaua aut alia quæ intensiorem ha-
et colorem, in parua quantitate absumpta.
ubruffam & subflauam pro eodem sumit Ga-
enus primo de Crisibus, cum vtramque dicit
sse sanorum vrinam, & dicit eas fieri ex parte

sanguinis subtiliore ac serosa, vel bile ruffa mixta sero. Verum vt vrinæ illæ diuersum habent colorem, ita temperati hominis esse nequeunt. Subruffa enim intensiorem habet colorem quam subflaua, nec potest aliqua ex illis ex sanguinis parte fieri. Nam sanguis cum vrina non miscetur in bene valentibus: aut certe si miscetur ad renum nutritionem, non tamen cum vrina ad vesicam fertur & illam tingit. Verum quidem est bilem nonnunquam fieri ex subtiliore parte sanguinis: sed quum adhuc est pars illa cum forma sanguinis, nequaquam tingit vrinas, sed quum ex ea iam genita est bilis: at tunc sanguis amplius non est. Fiet igitur subflaua a bile ruffa, in parua quantitate mixta, aut a mediocri quantitate subruffæ. vt enim ruffa, sic subruffa bilis in nobis gignitur. Eodem modo subflaua vrina a subflaua bile mediocri, non autem a multa (vt Auicenna scribit) fit. Quod si ruffus color ad albedinē magis vergit, quam flauus, fiet talis color vel a ruffa bile, vel a minore copia flauæ. Quare errant qui vel a flaua duntaxat, vel a ruffa bile talem colorem in vrina prouenire putant: hoc enim, vt diximus, debet esse principium; Vrinas capere colorem vel a simili humore, vel ab eo qui intensiorem habet colorem, in minori quantitate admixto. Et magis adhuc fallitur Montanus, qui subruffam vrinam ait fieri nunc ex sanguinis portione, & non ex bilis admixtione: nunc vero in ea

vrina

na ait non misceri sanguinem nec bilem, sed
d puram aquositatem, quæ solum tingitur
le. Sed dicat, quæso, quomodo tingi possit
le, si hæc cum illa non miscetur? An forte
lo contactu, & a fricatione tincturæ hæc
quo modo carbonarij alios inficiunt nigro
ore. At res friabiles, vt bilis, sine mixtione id
re non possunt. Ergo diuersitas colorum,
fiunt ex permixtione in vrinis, ad qualita-
& quantitatem humorum qui miscentur,
quam ad immediatã causam redigere opor-
Ex his enim licebit colligere, quid ab alijs
sis fiat. in quibus recensendis plus æquo alij
ptores versantur. Nam ideo temperati in-
alias intemperaturas, subpallidas dicuntur
dere vrinas, quoniã pallidam bilem suapte
ura procreant mediocrem: qui vero sunt
idiore, candidiores; quia minus bilis pro-
ant, & ea est aquosior & dulcior. Contra
o qui calidiore & sicciore sunt temperie,
excessu caloris & siccitatis subflauam, fla-
n, & ruffam bilem procreant, vnde tales
que eorum sunt vrinę. Et quia puerilis ætas
tam gignit bilem; ideo illius ætatis pallidæ
non possunt vrinæ, quod adolescentibus
idit. iuuenes vero easdem reddunt subfla-
& flauas, quia huiusmodi bilem reddunt.
proportionem vero ætatum se habet se-
. Nam virorum vrinæ coloratiores sunt
m quæ redduntur a fœminis. Quies, quia

frigidiorem reddit naturam. ideo eorum q
otiosam degunt vitā, vrinæ minimum tingu
tur bile. aliter vero accidit ijs qui in labore v
uunt, aut irascuntur, aut alio modo animi pa
sionibus torquentur. Quandiu enim passion
illæ calorem accendunt in corpore, & subd
humor qui accēdi potest, tandiu bilis procre
tur, & vrinæ flauæ & igneæ redduntur: defic
ente vero humore, languescente postea cal
re, decolores rursus reddi incipiunt. eo mod
in inedia & vigilia per initia vrinæ color inte
ditur, postea vero minuitur. Sic sane in febr
bus accidit. nam in morbi principio antequa
calor ex humoribus procreauerit bilem, vrin
minguntur minus coloratæ, aut etiam cand
dæ, vt in principio accessionis tertianæ febri
postea vero vigente calore igneo, flauæ & ru
fæ apparent vrinæ. demum procedente co
coctione, & remissa acutie caloris, vrinæ su
flauæ & pallidæ minguntur; vt in declinatio
febrium fieri apparet. Ceterum in crassula a
initio aquosæ, nec postea vnquam mediocre
calorem recipiunt vrinæ, quia calor a copia al
menti debilitatus minimum bilis gignere v
let. Immoderata vero alimenti copia ant
quam bilis generatio ipsa sit facta, merito vr
næ fiunt candidiores: postea vero pro ration
bilis, quæ gignitur ex natura alimenti & ipsiu
caloris plus vel minus acris, vrinæ conspiciu
tur vario colore plus vel minus. Igitur omn
cau

ſæ quæ dicuntur vrinam prædictis colori-
s inficere, id faciunt quia bilem hanc vel il-
n gignant, aut eam parciorem aut copioſio-
m, vel quod genitam miſceant plus vel minus
m vrina. Ideo enim ictericorum vrinæ maxi-
: ſunt tinctæ bile, quod ea portio quæ in alijs
et ad inteſtina ferri, tota miſceatur cum a-
oſo excremento. Quare facile erit intellige-
quomodo remotæ illæ cauſæ prædictos vri-
colores immutent.

E RVBEA ET SVBRVBEA VRI-
na, & ſpeciebus contentis ſub rubea.

CAPVT DECIMVM.

RVBEAM vrinam ſcribit Auicenna domi-
nium ſanguinis oſtendere, tanquam fiat
mixto ſanguine: Galenus vero libro primo
Criſibus tradit fieri talem colorẽ ex ſeroſa
guinis ſuperfluitate, addita aliqua portiun-
la bilis ruffæ. In libro vero de Morbis vulga-
us, id dicit fieri ab ichore ſanguinis. quod
j interpretantur, tenuiorem ſanguinis por-
nem: quandoquidem, vt aiunt, alius eſt ſan-
is qui craſſior eſt, qui nequit cum vrina mi-
ri. Aduerſus quos illud facit, quod rupta ve-
aliqua, quæ communitatem aliquam habe-
cum renibus, plurimum ſanguinis cum vri-
, vel ſolus ipſe ſanguis excernitur: tanquam
inarij meatus pateant etiam ſanguini va-

cuando. Galeno vero respondeat Actuariu
qui pugnat aduersus eos, qui a sanguine tin
vrinas & rubras fieri asserunt. Cuius argume
ta videre licet, capite sexto De causis vrinaru
Quod si ille intelligeret nonquam rubras fie
mixtione sanguinis, erraret: quandoquide
effuso sanguine a venis & mixto cum vrina, n
cesse est rubras omnino vrinas fieri. De mo
bis ergo alijs intelligendum, in quibus vrin
rubræ fiunt absque vasis alicuius læsione: in
lis enim non possunt vrinæ rubræ fieri, nec c
tenuis, nec ob crassi sanguinis mixtione
quum natura nunquam adeo debilitata aut i
ritata sanguinem excernat per illas vias. Eiu
ergo vrinæ rubræ in febribus ob rubea
bilem, quæ miscetur cum vrina, quæ qu
dem bilis ex sanguinis potius feruore, qua
adustione procreatur; & propterea simi
ma adhuc est, & veluti ichor quidam sangu
nis, & apparet gigni in sanguinis multitud
ne; qui cum feruet nec satis euentilatur, h
iusmodi bilem & ichorem, qui est veluti sp
ma quædam, omittit. Et propterea recte dic
bat Auicenna, tales vrinas dominium sangu
nis ostendere. Contigit quoque vrinas fieri r
bescentes, qualis est aqua in qua caro rece
mactata, lota est; quales vrinæ apparent in h
patica dicta passione. quem colorem putare
fieri ex sanie quadam sanguinis tenuis, quę n
potuit penitus fieri bilis, nec sanguis. Ceteru
subru

subruffus color ex bile subrubea, aut rubea in minori quantitate commixta, fit. species vero rubei coloris vt roseus, purpureus, Venetus, fiunt a bile quæ similem colorem obtinet: nam cum a pallido in nigrum fit mutatio, vt multi fiunt gradus medij coloris, sic necesse est bilem pallidam, quæ tandem transit in nigram, medios omnes colores inducere.

DE COLORE VIRIDI IN VRINA.
CAPVT VNDECIMVM.

VIRIDEM colorem in vrina nullus forte vidit, sed virescentem. qui quidem nequit fieri a frigore aut calore, vt alij tradunt: neq; enim solę qualitates, vt ostendimus, possunt colorem aliquem, vt vocamus, positiuum efficere. Et quid obest quo minus dicamus huiusmodi colorem fieri ex mixtione bilis viridis seu porraceæ, vt vocant Medici, quam non solum in ventriculo, sed etiam in venis, Galenus procreari scribit ex certis alimentis, qui facile in talem humorem vertuntur?

DE CAVSIS LIVIDAE VRInæ & nigræ.
CAPVT DVODECIMVM.

GALENVS liuidas vrinas a sola frigiditate, nigras vero a frigiditate vel caliditate fieri memoriæ prodidit: ea similitudine vsus, quod a frigore externo par-

tes liueſcant; nigreſcant vero cum vehementiore frigore & calore. Verum illius opinio refellenda eſt. Nam vt externæ partes frigidis actu cauſis expoſitæ liuorem & nigritiem contrahunt; ita internæ partes quum perpetuo caleant, donec viuit animal, & frigidæ dicantur, quia minus habeant caloris quam temperata natura exigit, nequeunt tantum frigoris exceſſum experiri, vt liuorem contrahant & nigritiem: alioquin omnes qui moriuntur, quum ad eundem frigiditatis gradum perueniant, tales vrinas mingerent. quod quum nequaquam fiat, conſtat aliam eſſe cauſam. At nulla alia poteſt eſſe, quam quæ ſumitur ex mixtione humoris nigri, qualis eſt humor melancholicus & atra bilis. nam quum parum aliquid ex his humoribus miſcetur, liuidæ fiunt vrinæ; quum multum, nigræ euadunt. id quod oſtendit atramenti & aquæ mixtio, quæ pro mixtionis ratione hos pariunt colores. Contingit quoque ex rebus ingeſtis nigris tales fieri vrinas. quo modo videmus eos qui caſſiam aſſumpſerunt, vrinas facere liuidas & nigreſcentes. Noſtram opinionem confirmant quaternarij, qui, declinante morbo, vrinas nigras emittunt. quod non poteſt alia ratione contingere, quam quod humor melancholicus victus a natura, vna cum vrina expurgetur.

DE

DE VRINIS OLEACEIS.

CAPVT XIII.

DE vrina oleacea multis in locis ſcribit Galenus. inter quos præcipuus eſt qui habetur in Commentario tertio libri tertij Epid. Text. 73. vbi ſcribit quoſdam intelligere oleoſam vrinam pinguem, quæ fit colliquata pinguedine in morbis ardentibus; alios vero intelligere oleoſam, quæ colore & conſiſtentia ſit oleo ſimilis: quam vrinam ait ſe ſæpius vidiſſe cum nullo agri detrimento: imo etiam concocto morbo: ſe tamen non vidiſſe vrinam pinguem vt oleum. Iam enim quæ ſecundum colorem & craſſitiem oleo ſimilis eſt, nequaquam pinguem eſſe nimium, quum pinguedo ſuapte natura ſupernatet. Cæterum vrinam quæ colore & craſſitie oleo ſimilis eſt, tradit non exacte vnum habere colorem & vnam cõſiſtentiam; quoniam nec oleum ita exacte hæc habet; pallidam tamen omnino eſſe, ſed vel magis vel minus: propterea illam quæ ad candidiorem vergit colorem, humorum denotare cruditatem: quæ vero colorem intenſe pallidum, vt ad flauum iam accedat, obtinet; bilioſum oſtendere colorem, & periculum indicari ab his vrinis, non ob febris prauitatem, ſed ob vehementiam: quorum aliqui, inquit, ſi reliqua ſunt ſalubria omnia, breuiter liberantur. Sabinus refert quoſdam intellexiſſe oleoſam,

id est biliosam. sed eos errare, quoniam bilis frequenter exit sine offensione, nec tam perniciosa diceretur esse vrina oleosa si esset biliosa. Alios dicit illam fieri censere ossibus, cartilaginibus & neruis colliquatis, & propterea periculum ostendere. Verum contra Galeni opinionem Sabini argumento agendum est. Nam si fit a bile pallida aut flaua; quomodo potest ostendere cruditatem, præsertim si crassitiem iam habet qualem habet oleum? Sunt enim vere crudæ quæ sunt aquosæ & decoloratæ: quæ vero cum crassitie colorem habent, pallidum aut flauum ostendunt. Iam bilis generationem & excretionem, & propterea cruditatem insignem non ostendunt. Quod si solam ostendunt cruditatem aut calorem biliosum; non proponerentur ab Hippocrate inter vrinas quæ epidemicos morbos ostendunt. Scribit idem Galenus lib. 1. de Crisibus; colliquationis esse signum si oleosa mingatur vrina. In quo loco non potes oleosam vrinam aliter intelligere, quam quod aliquid habet pingue quod olei instar supernatet. hanc enim loco præcitato & alibi ex pinguedinis colliquatione, vt rationi cōsonum est, fieri scribit; & propterea est quidem mala, non tamen lethalis. quandoquidem in pinguibus & mollioribus corporibus ex solis tertianis febribus tales sępe reddi vrinas videmus. Malæ autem sunt & perniciosæ in hecticis febribus: nam tunc tales

perse-

perſeuerant vrinæ, (quod non fit in tertianis) & magnam oſtendunt eſſe cauſam, quæ a corpore extenuato & ex ſiccato oleoſam ſubſtantiam adhuc exprimat. Auicenna tres ſpecies facit oleoſæ vrinæ; vnam quam dicit totam eſſe vnctuoſam & pinguem: aliam quæ ſolum eſt vnctuoſa, in fundo: aliam vero quæ ſolum in ſuperficie. addit quartam quæ colore oleoſo apparet. Verum, vt inquit Galenus, quomodo quod pingue & vnctuoſum eſt, poteſt mediam & infimam partem petere? Scribit idem auctor, oleoſam ita dictã, quod colore ſit olei, fieri, quod ab illa citrina mixta cum ſubliuitate quæ colori olei aſſimilatur, propter viſcoſitatem quæ eſt in ipſo, & tranſlucentiam cum nitore adipino, & cum ſplendore ſubſtantiæ ad quandam ſpiſſitudinem trahit. Quæ verba intelligi non poſſunt. ignoro enim quid per ſubliuitatem intelligat. Videtur tamen velle, quod huiuſmodi vrina fiat ex citrina bile cum aliqua materia viſcoſa: & mihi probabilis videtur illius opinio. verum oleum non habet re vera colorem pallidum, ſed pallidum liueſcentem. Quare videtur mihi fieri ex portione bilis pallidæ & atræ color vrinæ oleoſæ. & propterea pernicioſæ ſolent eſſe tales vrinæ, eo quod atram bilem recipiant, quæ cancroſos & malignos morbos parit. Et quia cruditatem habent cum quadam viriditate vt oleum; oſtendunt pituitam huius eſſe cauſam: quæ vehe-

menter agitata a calore, vndiquaque cum vrina miſcetur, adeo vt cum vrinæ liquore ita ſit coniuncta, vt ab ea ſeparari nequeat. quo modo etiam non ſeparatur bilis, quæ liquorem vrinæ tingit: & propterea talis vrina aliquando difficiles & longos morbos oſtendit. Tales enim ſolent eſſe qui fiunt ex pituita. quod ſatis exprimit Hippocrates, quum in loco præcitato Epid. refert, Parium qui oleoſas vrinas mingebat, centeſimo primo die poſt initium morbi periiſſe. Quia ergo flauitiem habet talis vrina vel palliditatem; bilis flauæ vel pallidæ oſtendit mixtionem. quia vero ſimul habet liuiditatem coniunctam cum ſplendore; pariter teſtatur bilis atræ portionem. Et quoniam habet craſſitiem cum quadam viſciditate, quæ non ſeparatur a liquore; agitationem magnam in pituita factam, & hanc exacte mixtam cum liquore declarat. Hæc ratio videtur dictare. adferant meliora qui poſſunt, de cauſis harum vrinarum.

DE CAVSIS OPACITATIS ET luciditatis in vrina.

CAPVT XIV.

VRINÆ perſpicuæ & diaphanæ dicuntur illæ per quas viſus facile penetrat: opacæ autem vocantur per quas viſus nequaquam aut difficile penetrare poteſt. Quæ quidem accidentia recipiuntur tum in craſſis tum in tenuibus

bus vrinis, vt ſuperius ex Auicenna ànnotauimus. Galenus tamen id non animaduertit: nam opacitatem videtur ſolum agnoſcere in craſſis vrinis, & opacas non vocat ſed turbidas. quibus non diaphanas ſed tenues & puras opponit, vt ex quarto Comment. ſecundi Prorrheticorum apparet; vbi turbidam vocat, quæ ſimilis eſt ei quæ agitatur, & ex ea agitatione ſubſidentia miſcetur cum liquore; vel qualis eſt iumentorum vrina. tales autem vrinæ ſunt opacæ, ſed ſubiugales ſunt ſimul craſſę ſuapte natura. Quę vero conturbatæ ſunt, eo quod hypoſtaſis cum liquore ſit mixta ſuapte natura, neceſſario non eſt craſſa. Quod autem turbidis opponat tenues; patet ex primo de Criſibus, vbi turbidarum vrinarum triplicem facit differentiam: Vnam in qua vrina, poſtquam micta eſt, manet turbida, vt eſt ab ipſo corpore excreta: Aliam vero dicit paulo poſt reſidere. quod nihil aliud eſt quam partes craſſas ſeparare a tenuibus, & vrinæ liquorem tenuem reddi: Tertiam dicit eſſe quæ pura mingitur, & poſtea cõturbatur. Et quum dicit vrinas quaſdam tenues & puras excerni, & poſtea conturbari, oſtendit ſe tenues turbatis opponere. Verum præſtat oppoſitionem facere per proprias differentias, & illis ſubijcere omnes ſuas ſpecies. Ergo dicamus vrinam quandam eſſe perſpicuam & claram: aliam vero opacam & obſcuram: inter quas, vt dixi, reperiuntur & craſſæ & tenues: verum

inter craſſas non omnes, ſed ſolum quæ ſubiugales dicuntur, qualis eſt equorum vrina, vel quæ poſtquam ſubſiderunt, manu conturbantur & confunduntur, & quæ ab aere extrinſeco denſantur & conturbantur. Quæ vero craſſæ ſunt concocto humore, vt in declinatione febrium, & veram faciunt ſubſidentiam; non ſolent eſſe opacæ ſed perſpicuæ, niſi forte natura cum vrina, vel omnes vel bonam partem humorum lædentium expurget. Quarum omnium cauſæ ſunt inueſtigandæ ex generali cauſa opacitatis & perſpicuitatis. quam inuenire quam ſit difficile, tunc patebit, quum oſtenderimus quid Galenus & alij ſcriptores docuerint de ea re.

DE CAVSA OPACITATIS ET LVciditatis in vrinis, ex Galeno & alijs Scriptoribus.

CAPVT XV.

SCRIBIT Galenus libro primo de Criſibus, turbidas vrinas, quæ ſemper manent turbidæ, oſtendere quod vigeat in ſanguine agitatio: quod ſi, poſtquam micta eſt, turbida reſidet, turbulentiæ inequalis aliquid ſupereſſe: quod ſi extra turbetur, illam oſtēdere quod debeat incipere concoctio. Atque hanc Galeni opinionem Medici multa habita conſideratione receperunt. Nam vt a poſtrema vrina incipi-

incipiam; si ea mingitur clara, & postea foris conturbatur & corrumpitur; causas habet externas suæ corruptionis, non internas. Nam donec ab interna regebatur causa, tandiu clara mansit: postea vero illa deficiente & assumpta ea quam dedit aer ambiens, corrumpitur. Quod si ita est, quid potest de corpore ostendere? qualem, quæso, causam nisi externam? Præterea, videmus id contingere non solum in vrinis ægrotantium, sed in vrinis omnium sanorum. Si enim in aere diu seruentur, tandem corrumpuntur: sed citius in aere frigidiore, postea in calidiore, deinde etiam in temperato. Nam vrinæ calor, qui omnia quæ sunt in vrina diuidebat, extenuabat, & propterea luciditatis erat causa; tandem exhalat, & ita suo calore destituta refrigeratur, & ex frigore heterogenea inter se miscētur, densanturque omnia, atque ita confusio & conturbatio oritur. Et quoniam frigidus aer vim maximam habet extinguendi calorem & spiritus vrinæ; ideo hieme promptissime vrinæ omnes conturbantur. Calor item ęstiuus quia multum rarefacit, ideo dissipat & euocat spiritus ipsius vrinæ: quibus dissolutis vrina pari modo confunditur. Et quia aer temperatus minorem habet vim refrigerandi, aut dissoluendi; idcirco vrinæ in tali aere perseuerant claræ. Verum etsi aer habeat vim corrumpendi vrinas, tamē quæ crassiores sunt, citius id patiuntur quam tenues. hæ enim diu

manent incorruptæ, quoniam heterogenias multas non habent partes quæ facilius confusionis sunt causæ. Errat ergo Galenus, Montanus, & alij omnes, quum ex huiusmodi conturbatis vrinis ab aere, dicunt coctiones, cruditates & corporis dispositiones ostendi. Quod si quis Montanum legat vbi causas talis vrinæ explicat, nihil aliud quam verborum inanem quandam volubilitatẽ inueniet, & corruptum quoddam iudicium, quum censet ex corruptis extrinsecus vrinis melius agnosci posse corporis affectus, quam si igni admoueantur, & recipiant eum quem habebant prius, quum mixtæ fuerunt, colorem, consistentiam, splendorem, opacitatem & alias condiciones. Quod quia quotidiana docet experientia, pudet me diutius in tam ridicula opinione versari. De crassis vero & confusis vrinis mictis, & postea extenuatis & clarificatis, alia est ratio: hæ enim possunt ex eo quod extrinsecus acquirunt, corporis dispositiones ostendere, quoniam extenuationis & claritatis causam a corpore duxerunt. Nã quum essent heterogeneæ partes inter se cõfusæ ob motum caloris, vbi paululum quieuerunt & refrixerunt crassæ partes, si separentur, ostendunt iam aliquam factam esse concoctionem. fit enim hæc incrassando. Quod si multa adhuc fit separatio; ostendunt tamen iam aliquam fieri mixtionem partium diuersarum. quod in vrinis tenuibus, aquosis & luci-

& lucidis nequaquam fit: & ob id certe Galenus primo de Crisibus has illis longe deteriores censet esse. Ergo vrinæ quæ crassæ fiunt, vel potius confusæ & conturbatæ, causam non habent in corpore; & propterea nihil de corpore ostendere possunt. Quod vero dicit, vrinas quæ semper manent turbidæ, ostendere agitationem quæ viget in sanguine; nec id veram, nec certe immediatam causam docet. Nam vbi maior vigere potest agitatio quam in febribus ardentibus, vbi vehemens est calor & materia, qui omnium motum & agitationem ob sui tenuitatem pati potest? at non semper, imo rarissime, in illis fiunt vrinæ subiugales & confusæ. Causa etiam non satis nota est, quum scribit inæqualem adhuc manere turbulentiam, vbi vrina subiugalis mingitur quæ postea clarescit. Quid enim per inæqualẽ turbulentiam intelligendum sit, non ponit. Quod si intelligitur animus, tamen non quiescit donec intelligat, quid eam inæqualem turbulentiam pariat: siquidem contra illud pugnandum est, si sanitas & meliores vrinæ fieri debent. Addo, quod alibi alias causas harum vrinarum quæ turbidæ, confusæ & subiugales dicuntur, Galenus adferat. Nã in XXVIII. text. primi Commentarij Prorrhet. ait vrinas turbidas fieri ob copiam crudorum humorum vel coctorum, vel in flatum conuersorum. Est & alius locus in Comment. sexti libri Epid. vbi Sabinum re-

prehendit, qui cẽſebat tales vrinas fieri ex colliquatione: & ait fieri ex fuſione crudi vocati humoris fuſi & ex fuſione ipſius, generatis multis exhalationibus: quam cauſam confirmat quod tales vrinę dolorem capitis prædicere ſoleant. Ergo nunc ebullitionem ſolam nunc craſſorum, nunc coctorum humorum, nunc flatus ex humoribus craſſis eleuatos nunc crudum vocatum humorem huius turbulentiæ cauſam eſſe ponit. nec interum docet, aut aliquis intelligere poteſt, cur iſtæ cauſæ eſſe poſſint. nimirum quia immediatæ cauſæ turbulentiæ & opacitatis nequaquam ſunt ab eo oſtenſæ. Auicenna turbulentiam dicit fieri ob permixtionem partium habentium colores extraneos, vt fuſcos, aut alijs coloribus infectos. Sed docere debebat id fieri in vrinis. quod nõ apparet in ſubiugalibus. nulli enim apparent in illis vrinis varij colores. Ego vero opacitatis & luciditatis ſiue perſpicuitatis, video non vnam eſſe cauſam. Nam quædam fiunt opacæ ob mixtionem terrenæ ſubſtantiæ. etenim terra ipſa opaciſſima res eſt: & propter ea quæ terrenam ſubſtantiam & craſſam in ſe recipiunt, merito ſunt opaca: vnde aer magis quam aqua perſpicuus, quia tenuior & magis a terrenis craſſitie recedit: & ignis magis quam aer, & ſidera magis quam ille; quia craſſitiem omnem reſpuunt. Alia vero eſt opacitatis cauſa, materiæ impuritas.

Nam

Nam etsi omnes lapides ex terra sunt; qui tamen ex depuratissima terra constant, sunt perspicui, vt rubini, adamantes, saphiri, & alij vocati lapides pretiosi: sic crystallus & vitrum etsi spissa sunt, & forte terrena; tamen quia nitidissimam & purissimam habent substantiam, nullã opacitatem sed omnem perspicuitatem obtinent plus vel minus, prout ex sinceriore & puriore materia constant. Non etiam alienum est a ratione, credere aliqua fieri opaca quum habent extraneos colores: ita enim vitrum viride quum recipiat aliũ colorem quam proprium, opacius redditur. color enim colori superinductus opacitatem facit. Sunt etiam lux, lumen sua præsentia & absentia luciditatis & opacitatis causa. nam si aer suapte natura diaphanus est, tamen in priuatione solis & luminis opacus redditur. Aliam vero esse causam luciditatis calorem, & opacitatis frigus, si modo res quæ calefiunt & refrigerantur, cõstent ex partibus diuersis: alioquin tam calor quam frigus maxime perspicuas res pariter reddunt. Sic enim videmus in vehementi solis ardore caliginem omnem & vapores, qui solent misceri cum aere, discuti, aerem purum reddi, & illum maxime diaphanum. Eodem facto in aere frigidissimo, spirante Borea, similis quoque est aer, quia nulli vapores crassi ex terra & aqua attolluntur: & si qui assurgunt, eos repellit, nec cum aere misceri sinit. Vrinæ

vero quæ in aere frigido corrumpuntur, & ca-
lore ignis clarescunt; satis ostendunt res ex di-
uersis partibus constantes frigore fieri obscu-
ras, & calore claras. Et vt externus calor, ita
& internus suapte natura luciditatis est causa
si validus sit: alioquin si imbecillus extiterit
frigidi iam rationem habet. & propterea ille
vrinam purificat, extenuat, aeream reddit &
diaphanam: hic vero densat, omnia inter se
miscet, aut mixta separare nequit, nec purita-
tem aliquando inducere potest. Verum vt im-
becillus calor in omni materia quæ facile mi-
sceri potest, opacitatis est causa; ita validior ca-
lor non nisi in certa materia, in ea scilicet quam
potest modo miscere, sed nō prorsus: aut si mi-
scet, eam tamen extenuare & purificare nequit.
Videtur adhuc alia esse causa opacitatis, & per-
spicuitatis, proprij caloris conseruatio, & ex-
tinctio in propria materia: ideo enim mortua
corpora sunt opaca & obscura, quia proprium
calorem & spirituosam, aeream, inquam, &
igneam substantiam amiserunt, ex qua dum vi-
uebant luciditatem obtinebant. Quibus qui-
dem ita positis, videamus an vrinæ fieri possint
opocæ & perspicuæ ab omnibus prędictis cau-
sis; an vero ex quibusdam. Nemini quidem
dubium est, vrinas quasdam fieri opacas ob mi-
xtionem terrenæ & crassæ substantiæ: quan-
doquidem quæ iam subsiderunt, agitatione it-
confunduntur & obscuræ redduntur: nec non
qu-

quæ confuſæ minguntur, & poſtea facta ſubſidentia clareſcunt. non enim alia ratione accidere poteſt, quam quod terrenæ ſubſtantiæ craſſæ & opacæ miſceantur cum aquea & diaphana. At ſi ita ſtatuamus, ratio reddenda eſt cur ex craſſis quædam ſint diaphanæ, aliæ vero opacæ: aliquando vero nequeant perſpicuitatem impedire. Quoniam ſcilicet quod miſcetur craſſum, in minima eſt quantitate, & ob id nequit facere vt tranſitus ſplendoris impediatur. Ita enim bilis quæ liquorem vrinæ tingit, non impedit vrinæ perſpicuitatem; etſi ſua natura eſt craſſa & opaca: pauca enim eſt illius portio quæ aſſumitur ad tingendum vrinæ liquorem. Aliquando vero ſubſtantia craſſa, quæ miſcetur in multa quātitate, opacitatis eſt cauſa: aliquando vero luciditatem non impedit. videmus enim aliquando vrinas flauas, rubras, craſſas, & tamen perſpicuas. Aliquando vero ſubiugales, quæ non maiorem habent mixtionem terrenæ & craſſæ ſubſtantiæ, & tamē opacæ conſpiciuntur. Non ergo id quantitate ſubſtantiæ, quæ miſcetur, ſed ex mixtionis modo accidit. Quæ enim penitus miſcentur, vel eundem habent mixtionis modum; illæ opacæ redduntur: quæ vero mediocrem modum, perſpicuæ euadunt. Nam vbi exacta eſt mixtio, fit confuſio aqueæ & terreæ ſubſtantiæ: & propterea vbi eſt illarum ſubſtantiarum proportio, res non poſſunt lucidæ fieri, ſed turbatæ &

opacæ plus vel minus euadunt. Id quod appa-
ret in vrinis purulentis quæ turbidæ minguntur; & vbi subsiderunt, facile ex agitatione cō-
funduntur & turbantur: quoniam scilicet pus minimam habet viſciditatem, sed craſſitiem terrenam, quæ prompte vndiquaque cum liquore vrinæ miſcetur. Vbi vero quæ miſcen-
tur craſſa nondum sunt elaborata; partes omnes habent heterogeneas, non purgatas, non sublimatas, non victas a calore. quare abſunt luciditatis cauſæ. Et propterea vrinæ ſubiugales ſunt opacæ, quia fiunt in corpore, vbi est multa pituita cum ſanguine commixta, quam calor naturalis, aut is qui in corpore viget, ſolum agitare, & ex ea multos flatus gignere, & hæc cum liquore vrinæ vtcunque miſcere potuit. Quod ſi paulo poſtea clareſcit, oſtendit vapores illos qui eleuabant partes terrenas paucos fuiſſe, & propterea naturam breui ſeparaturam morboſas cauſas, vt quæ materiam habeant iam fere ſublimatam & elaboratam. A tali enim materia aerij vapores puri & tenues & pauci gignuntur, qui cito exhalant, & res graues cum quibus erant commixti, deſcendere permittunt: vbi vero vrinæ ſubiugales tales manent quales minguntur, oſtendunt vigere illam agitationem, quę fit in pituita & aliis humoribus a calore, & multos gigni craſſos vapores qui ab aliis vrinæ partibus, cum quibus ſunt commixti, exhalare nequeunt. Quare

merito

merito tales vrinæ ſuperioribus deteriores cē-
ſentur. Non ergo ſola agitatio humorum ſub-
iugales reddit vrinas; ſed vbi adſunt humores
pituitoſi multi, & calor multus. Ex his enim
cauſis multorum vaporum generatio & pitui-
tæ cum vrina mixtio fieri poteſt, præſertim ſi
pituita in venis maioribus continetur. vnde vi-
demus vrinas ſubiugales non fieri, niſi in febri-
bus continuis. Supereſt vt reddamus ratio-
nem cur vrinæ flauæ, rubræ, craſſæ, perſpicuæ
reddantur. An id fit quia minus habent mate-
riæ craſſæ? quandoquidem prædicti colores vt
bilem teſtantur abundare, ita non poteſt multa
pituita in corpore conſiſtere. An etiam id fit,
quia acriorem habeant calorem, qui tenuio-
rem reddit materiam: & non ſolum tenuio-
rem, ſed magis aeream & puriorem, & magis
elaboratam? nam ibi admodum ſunt vrinæ
igneæ: vt in principio & augmento morbi vri-
næ non ſunt admodum craſſæ, ſed in vigore &
declinatione, quoniam iam natura materiam
multum alterauit & concoxit, & in concoctio-
ne purificauit humores, & ſplendorem in illis
reliquit ex impreſſionibus factis a calore. Et
quia talis materia quanto magis concoquitur,
tanto magis elaboratur & aſſimilatur, & di-
uerſæ partes propriam formam recipiunt; ideo
quod eſt craſſum in illis, minimum amplius ha-
bet vaporoſæ ſubſtantiæ quæ per concoctio-
nem exhalauit. & ſi quæ amplius manet, non

est vaporosa, sed extenuata. propterea non potest partes crassas diu sustinere, & illas mouere & miscere exacte per omnes vrinæ partes: quo fit vt tales vrinæ quanto magis sunt concoctæ, eo citius faciant separationem contentorum a liquore, & contenta magis descendant. quod est indicium cinerem quendam factum esse ex crasso humore qui suapte natura non amplius subleuatus a vapore descendere potest. Ergo vt diximus, tales vrinæ fiunt perspicuæ, etiam si sint crassæ; quia crassa illarum substantia non tanta est vt in alijs: & quia non abundat multis & crassis vaporibus, æqualiter & multum misceri non potest, sed mediocriter. Videamus iam an aliæ causæ opacitatis in alijs vrinis opacis inueniri possint. Potest quidem impuritas materiæ aliquando vrinas reddere opacas; vt in vlceribus renum & vesicæ accidit, & in mulieribus quæ adhuc expurgantur in menstruis: miscentur enim in illis corrupti & vitiosi humores impuri, qui vrinas reddũt opacas. Quod si varij humores cum vrina misceantur, ob diuersitatem colorum vrinæ quoque fiunt opacæ: verum ob lucem & lumen nobis nihil fieri potest perspicuum vel opacum, ob luminis & lucis priuationem: nulla enim in nobis est lucida aut luminosa substantia quæ humores & vrinam afficiat. Propterea ridenda est Montani opinio, qui a spiritibus lucidas fieri vrinas docet: quia, inquit, spiritus ipsi sunt lucidi.

Nam docuimus in libro De ſomno & vigilia, ſpiritus noſtros nihil aliud eſſe quam vapores quoſdam ex humorum maſſa eleuatos actione caloris: propterea nullam lucem nullumque lumen habere poſſunt. A quo enim & vbi quæſo hæc caperent? Ob calorem quidem vrinas fieri poſſe perſpicuas, rationi eſt conſonum: habet enim calor vim extenuandi, rarefaciendi, purificandi materiam, heterogenia ſeparandi, ex quibus rebus res lucidæ euadunt: & ſpiritus quia calidi ſunt, non quia lucidi, vrinas claras faciunt, ſi modo ipſi ſpirituum naturam habeant, vel ſint ignei & tenues. nam craſſi, terreni, & aquei, opacitatis ſunt cauſa, non ob calorem quem habent, ſed ob craſſitiem. A frigore vero fieri opacas vrinas conſtat ex eo quod apparet fieri in vrinis corruptis ab aere, & in ijs qui morti ſunt propinqui. ſunt enim iſtorum vrinæ opacæ, ſed diuerſo modo fiunt. Nam externum frigus, extincto proprio vrinæ calore denſat & corrumpit, & vbi ſunt heterogeneæ partes craſſas cum tenuibus miſcet, quum antea eſſent rarefactæ & diuiſæ: imbecillus vero noſter calor qui frigidi rationem habet, nequit extenuare, rarefacere, diuidere, & tenues ſpiritus procreare, nec materiam purificare. Propterea quum eo peruenit vt ob extremam imbecillitatem contraria efficiat, tunc opacitatis vrinæ eſt cauſa. Calor vero externus, etiam natiuum calorem vrinæ corrumpit,

ſed diuerſo modo quam frigus. Hoc enim contraria vi, qua repugnare ſuo cõtrario eſt aptum & natum, calorem extinguit: calor vero externus lucidas vrinas reddit, quia rarefacit & extenuat. qua ratione diſſipat ſpumoſam ſubſtantiam ipſius vrinæ in qua calor potiſſimum reſidet: quo diſſoluto & abſumpto, eo modo quo parua flamma a magna conſumitur, frigidæ vrinæ & poſtea conturbatæ & opacæ euadunt, quę poſtea igni admotę rurſus clareſcunt, quia nouum calorem recipiunt. Hæc habui quæ dicerem de vrinis opacis & perſpicuis: quę quidem veritatis ſtudioſos iuuare poterunt in re tam opaca & obſcura, ad meliora, ſi hæc non placent, inuenienda.

DE ODORE VRINAE.

CAPVT XVI.

MONTANVS vrinam hominis ſani nullum prorſus habere odorem malum tradit; quia, inquit, naturalis eſt & bene cõcocta. quaſi omnia quę ſunt naturalia & bene concocta ſint bono odore prædita. Ita ergo ſtercora bene concocta, quum ſint naturalia, illi benedolerent. An neſcit excrementa ex impuriore rei materia elici? & propterea non poſſe eſſe ſine aliquo fœtore, præſertim ſi a corporibus & humidis, qualia ſunt animalium corpora, & præſertim noſtra, fiant? Sed quum ipſe poſtea

ſcribit,

ſcribit, vrinas quæ penitus carent odore, eſſe præter naturam, eo quod magnæ frigiditatis ſint indicia, & eas quæ bene olent fieri a rebus comeſtis; debebat videre quod ſequitur, vel vrinas ſanorum, quas dicit nullum malum habere odorem, eſſe præter naturam: aut ſi bonum habent, a rebus comeſtis fieri talem odorem. Ergo vrina ſanorum aliquem habet odorem, & eum non bonum, quum ſit noſtri corporis excrementum: nō tamen admodum malum, quum ſit concocta, & concoctionem ſecundum naturam teſtetur. Videntur tamen inſignes odores qui in vrina fiunt vel boni vel mali non ſolum prouenire, eo quod vrina ſit excrementum, ſed ex mixtione rerum quę cum illa miſcentur. quod quidem teſtantur vrinæ admodum aquoſæ in morbis frigidis & crudis, & craſſæ in morbis calidioribus. Illæ enim, quum nihil habeant admixtum cum ſuo liquore, exiguum tamen odorem habent, & minorem etiam quam vrinæ ſanorum, quæ naturalium excrementorum moderatam portionem in ſe continent: quæ vero craſſæ ſunt, ideo grauius olent, quia plura in ſe continent excrementa, quę vrinas tanto grauius reddunt olentes, quanto maiorem obtinent putredinem. nam putredo graueolentiam parit. Ex mixtione ergo inſignes odores in vrina fiunt. Porro miſceri poteſt cum vrina vel aliquid extrinſecus in corpus aſſumptum, vel aliud in corpore

genitum. Et quæ aſſumuntur, vel commouent aliquos humores & eos cum vrina miſcent, vel ſola fere miſcentur ipſa. Quædam præterea non facile mutantur a corpore, alia facilius. Itaque ſi quæ aſſumuntur difficile mutantur, & paucam materiam ſecum trahunt, & eam quæ non habet vim conciliandi malum odorem; tunc vrinæ redolent odorem rei aſſumptæ, vt illis contingit qui terebinthinam aſſumſerunt: manet enim odor in vrina terebinthinæ, quoniam ob viſcoſitatem difficile a natura alteratur terebinthina. Quo modo & excrementa allij aſſumpti odorem referunt, & integris propterea viribus cum vrina miſcetur, nec habet vim inſignem purgandi & trahendi humores a partibus corporis: Caſſia vero quia facile alteratur & vincitur, & multos ſecum humores trahit a quibus odor ipſius obſcuratur, ideo ſuum in vrina nequaquã ſeruat odorem. Carduus vero aſſumptus quũ humores craſſos commoueat, & ad vias vrinæ cõuertat, ideo vrinas fœtidas dicitur reddere a Galeno. Quo quidem etiã patet pituitoſos humores inter alios fœtidiores vrinas reddere. illi enim ſunt qui vrinas ſolẽt reddere craſſas. Sed quare pituita potius quã humor melãcholicus fœtoris eſt cauſa? An quod pituita ob humiditatem putredini maxime eſt obnoxia? vel quod crudum quoddam ſit excrementum? Cruditas autem, vt ſcribit Ariſtoteles in x. ſect. Problem mali odoris eſt cau-

ſa. Hæc

ſa. Hæc ergo ratio eſt cur quædam aſſumpta vrinas bene vel male olentes: & quædam ſeruent ſuum odorem, quædam vero non. Non autem illud fit, vt Montanus credit, quod ſcilicet ex rebus bene odoratis aſſumptis graueolentes reddantur vrinæ, ex male olentibus vero fœtidę. nam allium male olet, & male olentia reddit excrementa corporibus. Carduus, nullum licet habeat grauem odorem, elicit tamen graueolentem vrinam: Terebinthina non niſi ſuauem habet odorem, & talem reddit vrinam.

DE CAVSIS CONTENTORVM in vrina.

CAPVT XVII.

CONTENTA in vrinis vocamus non quicquid in vrinis eſt: non, inquam, odorem, colorem, ſaporem, craſſitiem, tenuitatem, luciditatem, opacitatem, & alia quæ diuidi & ſeparari non poſſunt ab ipſo liquore, ſed quæ ſeparatam habent naturam vel obſcuram vel euidentem. quorum quidem non eſt vna & eadem ratio & materia. Propterea errat Actuarius, qui, nulla facta diſtinctione, ſimpliciter pronunciat contenta prouenire ex tertia concoctione, quæ fit in venis. Nam quædam a renibus, alia a veſica, alia ab alijs rebus proueniunt. Quare ſeorſim de ſingulis tractandum, quæ diuerſa natura conſtant: quæ vero communem

habent naturam, cõmunem quoque recipient tractationem: ita enim doctrina fiet clarior.

DE NVBECVLAE, ENAEOREmatis & hypostasis causis.

CAPVT XVIII.

DE Enæoremate quod nostri vocãt sublimamentum, & Nubecula atque hypostasi, quam sedimentum non inepte interpretamur, agemus eadem tractatione, quoniam eadem illorum omnium natura, eædem causæ, & solo accidente inter se differunt. nam quod Nubecula est, dum morbus adhuc est crudior, fit postea Enæorema: & hoc ipsum per vlteriorem concoctionem fit sedimentum. Seruatur ergo res eadem, quæ ob situm diuersum tria sortitur nomina. Ac primum illud docebimus ex qua materia fiant: tum in quo corporis loco gignantur, & quomodo. Scribit autem Montanus contenta huiusmodi esse excremẽta terrea cum vrina commixta. In quo quidem a seipso discrepat, & docet quæ sunt a ratione aliena. Nam si terrenum est excrementũ, quomodo supernam & mediam vrinæ regionem occupare vnquam potest, vt ille fatetur, & experientia docet, huiusmodi contentum? Quo pacto præterea potest esse leue, æquale & figuram pyramidalem obtinere? Nam quod terrenum est, viscositate caret, vt ostendit humor melãcholicus, qui sine lentore re vera est crassus &

ſus & terrenus. Propterea ſi talẽ haberent materiam, non poſſent diduci & continuitatem retinere dum pendent in vrina, nec figuras tales capere, quales illis tribuimus. Galenus vero libro primo de Criſibus, melius quidem, ſed non ſatis euidenter, contentorum materiã exprimit, quum ait, ſedimentũ in vrinis eſſe quicquid alimenti in ſanguinis generatione refugit naturæ cõcoctionem. Nã primum illud dubiũ eſt, quænam ſint illa quæ eo in loco refugiant coctionẽ: an omnia, inquam, excrementa quæ aſſimilari nõ poſſunt: ſic enim bilis vtraq; quæ poſt ſanguificationem expurgatur a maſſa humorum præberet materiã his contentis. Quod fieri non poteſt, quandoquidem lentorem nõ habent qui a cõtentis ſeparari nequit. Refugit quoq; cõcoctiones cibus ingeſtus totus, quum ob naturæ infirmitatem, vel materiæ copiam, vel malas qualitates vinci nequit, nec fieri ſanguis bonus, ſed quicquid eſt in eo, crudius manet. At hoc totũ non fit materia contentorum. nam contenta fiunt in ſanis qui bene cõcoxerunt & ſanguinem bonum procrearunt. Quare non ex toto quod in ſanguinis generatione alteratur fit ſedimentum, ſed ex aliqua ſolum portione. Actuarius vero libro primo de Cauſis vrinæ, capite ſecundo, ſcribit contenta in vrinis eſſe excrementa tertiæ concoctionis. Verum docere illum oportebat ex qua materia fierẽt. Præterea quum illam tertiam cõcoctio-

nem intelligat eam quæ fit in venis; iam ſuperius habuit ſuæ opinionis confutationem, vbi oſtendimus in venis nullam communem toti corpori fieri coctionem, ex qua reſultent duo genera excrementorum, alterum craſſius, alterum tenuius, qualia in coctione ventriculi hepatis & ſingularum partium fieri apparet. Sunt qui dicunt contenta hæc in vrinis nihil aliud eſſe quam crudum vocatum humorem qui in hepatis concoctione non potuit concoqui: concoctionem autem poſtea recipit in venis & ſolidis partibus. Sed illi errant. Crudus enim vocatus humor ſudſidet perpetuo ob ſuam craſſitiem, nec ex eo fieri poteſt nubecula & enæorema. Quod ſi quis diligenter horum naturam inſpiciat, inueniet profecto illa non fieri ex alia materia quam ex pituitoſo humore: ſola enim pituita inter alios humores viſcida eſt & viſciditatis eſt cauſa. viſcida autẽ oportet eſſe huiuſmodi contenta. Fiunt præterea hæc alba, qui color proprius eſt pituitæ. docent id morbi bilioſi; qui, vt maxime contrarij ſunt generationi pituitæ, ita nec nubeculam, nec enæorema, nec ſedimentum habent, tanquam deficiat pituita, propria ipſorum materia. Eodem pacto qui in inedia viuunt, aut parcius edunt, aut bilioſos cibos ingerunt, vel laborioſam agunt vitam, tanto minus habent iſtorum contentorum. Verum ſi excrementa ſunt, quæ excernuntur poſt cõcoctionem per-

fectam,

fectam, à quanam concoctione & cuius generis crassius vel tenuius erit excrementum hæc pituita? Galenus, vt antea diximus, in generatione sanguinis sedimentum fieri dicit. & merito quidem, si pituita est: nã illa, vt alij humores, solum in hepate generationem habet ex frigidiore & humidiore alimenti portione. Sed non eo modo excrementum dicitur, quo modo capimus excrementum relinqui & separari absolutis concoctionibus. nam pituita non est excrementum alicuius coctionis, sed excremẽtum fit alia ratione. Quum enim concoctrix facultas imbecillior est, aut a multitudine cibi & potionis grauatur, vel qualitatem cibi frigidiorem sortitur; non potest æqualiter quicquid in cibo est mutare & assimilare, sed quod frigidius est relinquitur excrementum quod fit, id est inutile ad nutritionem. Quo modo pituita excremẽtum cerebri dicitur esse, quoniam cerebrum frigida pars est, si affluat paulo plus alimenti, aut illud sit frigidius, non potest ex vniuersa massa sanguinis æqualiter nutriri, sed relinquit multum ex eo quod pituitosum est. sic illud postea reijcitur non tanquam excrementum quod ex naturali coctione prouenit. sed ex ea quæ male peragitur ex aliquo vitio. Eodem pacto in hepate quũ gignitur sanguis particeps quatuor humorum, gignitur quoq; pituita ex frigidiore portione alimenti. quo fit vt quum oneratur copia alimenti, vel frigidiori vtitur,

aut hepar ipſum eſt frigidius; multum gignatur frigidi & pituitoſi humoris, qui poſtea per venas vna cum ſanguine fertur: ac quũ venæ nequeant æqualiter vincere eam maſſam, relinquunt in ſua nutritione quod pituitoſum eſt: id quod poſtea vel expellitur a natura, vel, quod probabilius eſt, ſequitur cum vrina, cum eaq; miſcetur: quo modo terra vna cum aqua fluente ſimul illabitur. vnde contenta hæc fiunt in vrinis. Quo fit vt ex concoctione & nutritione propria venarum illa fiant, non quod ſint excrementa coctionis quæ illic fit quum æqualiter nutrimentum vincitur, ſed quum nequit plane vinci & aſſimilari ob naturæ imbecillitatem vel materiæ vitium. venæ enim quũ ſint exangues partes, imbecilliore calore ſunt a natura donatæ: quare nequeunt agere niſi in imbecillius quam temperatæ partes. Et ſi alimentum quod aſſumitur frigidius eſt aut craſſius, aut copioſius quam exigant, aut ſi plus genitum eſt in hepate quã proportio humorum exigat; tunc plurimum neceſſe eſt relinqui huius humoris pituitoſi. Quibus ita poſitis de materia, loco, & cauſa quæ gignit huiuſmodi contenta, ſequitur vt ad alia progrediamur. Primum videamus an in omni corporis ſtatu contenta hæc gigni debeant: an ſcilicet in omnibus ſanis, in omnibus ægris, vt omnes credunt Medici vulgares, qui laudant vrinam tanquam omnium optimã quæ habet hypoſtaſim albam,

lenem & æqualem. Ac Montanus quidē censet optimam esse vrinam in sanis quæ multa habet contenta: talem vero in ægris esse malā: & Hippocratem & Galenum non describere vrinam hominis optime sani, qui dicunt illā debere habere huiusmodi hypostasim. sed ille erat. Nam passim Galenus ostendit se intelligere de vrina sani hominis. In primo enim de Crisibus scribit illam optimam esse vrinam quę simillima est vrinæ sanorum. Et si vrinam ægrotantium dicit optimam esse quæ habet sedimentum album, lene & æquale; quomodo hæc erit simillima vrinis sanorū, si hæ nō habeant, aliæ vero habeāt sedimentum? Debēt ergo sanorū vrinæ habere cōtenta. sed non omnium, eorum tantū qui vel temperati sunt, vel temperatis frigidiores. Nam qui ita sunt affecti, temperati quidem nequeūt agere nisi tēperate. quare extinguere nequeunt & absumere penitus pituitam: frigidiores vero plurimum illius necessario relinquunt. At calidiores, præsertim si cum calore coniuncta sit siccitas, vincunt, assimilant & dissipant pituitam. quare vel nullum relinquunt contentum, aut certe perexiguum. Idem accidit illis qui parciore, sicciore & calidiore vtuntur victu, aut corpus plurimum exercent. Propterea recte scribit Galenus libro primo de Crisibus, vrinas puerorum habere plurimum sedimenti, quia sunt voraces, & quia etiam habent calorem multo humore obtusum, contrario vero

modo habentiuuenes. Ad ætatum, victus & vi-
tæ conditionis proportionem respondent an-
ni tempora & sexus. nam in æstate & viris vri-
næ fiunt cum paruis aut nullis contentis. Re-
spondent his, quæ diximus de sanorum vrinis,
vrinæ ægrotantium. Qui enim biliosis & arden-
tissimis morbis laborant; vel non habent sedi-
mentum, vt inquit Galenus libro secundo Pro-
gnost. aut omnino minimum: aut si aliquod ha-
bent; non hypostasim sed solum sublimamen-
tum obtinent. Eo pertinet quod scribit in libro
de Crisib. exquisitas tertianas terminari absque
contentis in vrina. Sed cur quæso est quod
quædam vrinæ habeant solum nubeculam vel
sublimamentum: aliæ vero sedimentũ? quum
enim pituita sit istorũ omniũ materia in omni-
bus, easdẽ regiones occupare debebat. Verum
nõ ita res habet. Nam pituita etsi eiusdem sub-
stãtiæ est, tamen quædam tenuior est, alia cras-
sior, alia copiosior: & quę tenuior & parcior gi-
gnitur, nequit deorsum labi, sed innatat & oc-
cupat superiores regiones aliarum rerum quæ
acres & leues fiunt instar *. At si pituita est con-
tentum huiusmodi, cur in quotidiana & quar-
tana, & in alijs etiam morbis, vbi pituita multa
est, initio morbi non apparent contenta? An
quod vniuersa massa illa humorum frigidiore
crassioreq; humore abundans nõ potest vinci
& cõcoqui, vt excrementa appareant, quæ post
cõcoctionem relinquuntur? nutriuntur enim,
dum

dum talis eſt humor, male partes illæ, & ex tenuiore duntaxat portione, vnde excreméta nō reſultāt craſſa, ſed veluti cógelata manet pituita: poſtea vero perſeuerante coctione & naturæ actione, obedientior fit vniuerſus humor, illoq; nutriri incipit corpus: ita tamen vt omnes humores æqualiter qui inter ſe commixti ſunt, aſſimilari nequeant a partibus exanguibus quales ſunt venæ, quo tempore contenta iam incipiunt in vrina apparere. quæ quoniam nōdum plane concocta ſunt, ideo eam craſſitudinem quam inducit concoctio, nō ſtatim accipiunt. Propterea nubecula primo fit: poſtea vero procedente coctione & aucta craſſitie enæorema euadit quod continetur: poſtea vero hypoſtaſis euadit & fit, iam properante ad finem coctione. Qua prorſus abſoluta perſeuerante actione caloris, terrena portio exuberat, & iam nō innatat contentum in ſuprema aut media regione, ſed ad fundum vergit vt res grauior. Sed quid dicemus de cōtentis, quæ in morbis ita habent vt primo appareat ſedimentum, poſtea enæorema, deinde nubecula: & rurſus fit enæorema, & poſtea ſedimentum? Eſt autem huius rei ratio, quod natura in illis morbis onerata a multitudine craſſorum humorum, ſymptomatice expellat. Itaque tunc craſſa materia ſuo pondere ad fundum labitur, poſtea vero natura exonerata a multitudine incipit fundere cōcretam eam materiam quæ tenuior redditur & magis

aerea, atque ita superiora petit: finita autem fusione ad mediocrem consistentiam redigitur. quo facto concoqui incipit & rursus incrassari, vnde rursus descendit. Incipit ergo a nubecula contentum, deinde procedit ad sedimentum: quoniam scilicet natura materiam habet aptam ad cōcoctionem & multo spiritu adhuc plenam, cuius ratione attollitur, nec copiosa ita est vt cogatur expellere priusquam concoquere. Aliquando vero incipit a sedimento: quod re vera sedimentum non est, sed crassamentum quoddam potius. aut si sedimentū vocare volumus, verū certe & laudabile non est. quod enim est laudabile, per concoctionem fit, nec omnino hæret fundo vasis vrinarij, sed circa fundum natat. Fit autem illud, quoniam expulsione prius quam coctione natura vtitur: verum non semper sedimentum mutatur in nubeculam, nec nubecula perpetuo fit sedimentum. Nam crassa aliquando est adeo materia, vt nulla fusione & alteratione tantam leuitatem accipere possit, vt supremam vrinæ partem petat. Sic aliquando adeo tenuis pituita est & cum bile mixta, vt nunquam tantam crassitudinem recipere valeat vt sedimentum fiat. Quod in tertianis non exquisitis videmus, sed non admodum pituitosis: in quibus perfecta concoctio & salus contingit cum sola nubecula aut enæoremate absque sedimento. Primum igitur quæ sit materia horum contentorum, & vbi ea gignatur

tur

tur primo, & vbi postea separetur, & quomodo misceatur cum vrina, & in quibus sanis & ægris gignatur, quomodo præterea inter se mutentur, abunde dictum est. Sequitur vt horum contentorum differentiarum causas explicemus.

DE CAVSIS DIFFERENTIArum contentorum in vrina.

CAPVT XIX.

FIVNT, vt diximus, in alijs crassiora, in alijs tenuiora, in alijs copiosiora & maiora, in alijs vero minora. Fiunt autem crassiora ex pituita crassiore & naturæ imbecillitate quæ nequit extenuare talem materiam. Quoniam vero ab initio tenuis est pituita & tenuia contenta; crassiora fiunt ex naturæ robore, quæ aereas & aquosas partes potest consumere & per vlteriorem coctionem crassitiem inducere. Quod si tenuia manent contenta quæ prius talia erant, aut pariter crassa manent quæ ab initio crassa apparuerunt; arguunt imbecillitatem naturæ quæ nequit tennia incrassare, & crassa concretaque fundere & extenuare. Ergo hæc est communis ratio, quod ea contenta quæ perseuerant qualia ab initio apparuerunt, materiam ostendant talem, nempe crassam vel tenuem, & naturæ imbecillitatem. Vbi enim valida est, necesse est vt agendo

faciat mutationem. Quod si mutatio contingit; materiæ obedientiam & naturæ robur declarant. Porro multum fit contentum quando plurima gignitur pituita, & natura valida est quæ potest illam alterare, separare, miscere. Propterea in quartanis febribus & quotidianis veris etsi multa est pituita, tamen quia illa frigida est admodum, deficiente scilicet bile, pauca fiunt sedimenta, donec diuturnitate calor materiam vicerit. tunc enim multa fiunt. In tertianis vero nothis, quia calor ab initio est acris, etsi pituita abundat, tamen ea facile calefit, separatur & miscetur postea cum vrina. Quod si parcior gignitur pituita ob victum moderatũ & naturæ robur; maiora, mediocria & minora in sanis & in morbis quæ materiam sumunt ex sanis corporibus contenta fiunt ad materiæ & roboris naturæ proportionem. Fiunt autem contenta hæc alba per concoctionem & assimilationem. Etenim venarum & arteriarum tunicæ albæ sunt. quo fit vt quum ipsa concoctio assimilatione fiat, vel assimilatio sit, merito alba reddantur quæ ab ipsis concoquuntur: alios vero colores ex mixtione humorum contenta recipiunt hæc. Quod si nullus esset mixtus cũ pituita humor, essent ab initio cõtenta alba, verum quoniam raro fit vt bilis non misceatur cum pituita, ideo ab initio flauescunt rubescuntque contenta, quæ postea vincente assimilanteque natura alba vt diximus reddun-

tur.

tur. Odorem in contentis etsi ratio ponit prouenire bonum aut certe non fœtidum, quando concoctio absque vlla putredine peracta est: malum vero plus vel minus quando putredo præualet, aut concoctio cum putredine: tamen sensus non agnoscit, nimirum quod misceri soleant cum liquore vrinæ, & cum eo spectentur indicenturque. Sunt contenta hæc, vt diximus, aliquando lenia, aliquando aspera. Lenia appellat Montanus, quæ tangenti nullam resistētiam faciunt, nec cedunt tactui. in hoc enim differt lene a molli. quæ etsi vere dicantur in his quæ tactu dijudicantur, tamen contenta in vrinis tactu nequaquam dignoscuntur esse lenia vel aspera. Quare melius Galenus lenia hæc esse definit, quæ partes habent quæ non subsultant, id est altiores quasdam, alias depressiores, quas qualitates visus deprehendit. Fiunt autem lenia contenta hæc per integram assimilationem materiæ tunicis venarum & arteriarum. Quæ lenes sunt, ostendunt & calorem naturalem vicisse exacte materiam, vt qui reiectis heterogeneis partibus reliquas perfecte elaborauerit & ad lenitatem redegerit. Hæc porro æqualia dicuntur contenta esse, quæ partes habent inter se similes: & æqualitas spectatur in colore, lenitate, crassitie, tenuitate & vnitate. Nam si diuersi colores apparent in contentis, aut si vna pars est crassa, alia tenuis, alia lenis; indicat æqualitas perfectam naturæ actionem, &

propterea robur agẽtis facultatis & caloris mediocritatem. Vbi enim hæc ita habent, quæ patiuntur, ad certam æqualitatem rediguntur. Est autem optimum signũ quod sumitur a lenitate in contentis: secundo loco ab æqualitate. perfectiorem .n. ostendit naturæ actionem lenitas quã æqualitas. prius .n. æqualia redduntur cõtenta, postmodum vero lenia. Laudant etiam Arabes in sedimento figuram pyramidalem. Et merito quidem. ostendit .n. talis figura exactã mixtionem partis aereæ & terreæ atq; aqueę, & perfectam concoctionem. Vbi .n. aerea portio exacte est mixta cum alijs elementis, nequit subito tolli: & vbi non est facta assatio quæ partes aereas cõsumpserit, necesse est spiritũ & aerem cõcludi, moderatum & paulo crassiorem factũ. id .n. ex mixtione aliorum sequitur. Huiusmodi ergo spiritus & aerea portio ita affecta suapte natura leuiter attollitur, & secum trahit moderate partes aqueas & leuiores, atque ita relicto quod grauius est in fundo, & sublato ꝙ leuius est, tandem in acutiẽ desinit. Quo modo vapor ignitus ita moueri videtur, facit vt cõtenta hæc quæ subsident, pyramidalem figurã hãc capiãt. quod in nubecula & sublimamento nequaquã fit. nam in illis terrenæ nõ sunt tales partes, quę deorsum vergant, nec spiritus qui moderatum eum motum seruare possit. Illud quoq; obseruandum est, non solum in cõtentis sed & in alijs conditionib. bonæ vrinę; vt quæ bona sunt po-
steaquam

aquã apparuerint, perſeuerent in illis temribus in quibus apparere ſunt apta. Nam ſi in a die apparent bona contenta, poſtea nulla nſpiciãtur, aut mala; materiæ diuerſitatem & qualem actionem oſtẽdunt. Quare oportet ſeuerare quæ bona ſunt, & meliora fieri in s, donec perfectionẽ ſint aſſecuta. Propter-videmus in ægrotis vrinas aliquando habere limamentum, vel nubeculã; eos tamen mo-quoniam talia contenta infimum locum nõ unt, nec æqualitatem & lenitatem & perfe-m colorem acquirunt. Nemo tamen exigat omni morbi tempore huiuſmodi perſeue-tiã. Nã inuadente acceſſione febris vel cre-nte aut etiã vigente, contenta non apparent rinis, quæ etiã tenuiores & decoloratiores tempore minguntur. Nimirum quod in illis nporib. natura nihil adhuc ſeparare potue-quod iſtorum eſt cauſa in vrinis. Hæc dicta to de nubecula, enæoremate & ſedimento e & bona & mala eſſe poſſunt. Sequitur vt llis agamus quæ perpetuo ſunt mala.

E HIS QVAE PERPETVO *mala in vrinis apparent.*

CAPVT XX.

HÆc in vrinis mala ſunt perpetuo, grumus, carunculæ, ſanguis, lapis, pus, areæ, vermes, dracunculi, pili, atomi, & ſedi-

menta farinæ simillima, quæ Græci κριμνώ-
vocât: alia sunt orobea quæ orobo simillima si-
aliquando furfurea sunt sedimenta, aliquan-
squamosa & foliacea. quorum omnium cau-
docendæ sunt. Grumus fit a sanguine. n-
sanguis quum extra propria vasa emittitur, c-
crescit & grumus fit siue thrombus. Nihil ali-
est grumus quam sanguis concretus. Effundi-
autem sanguis vel aperto vel rupto vel eroso
liquo vase ad vrinam destinato, aut excreto sa-
guine & expulso ad vias vrinæ. tunc enim cu-
vrina miscetur, & in ea subsidet, quoniam
grauis est & crassa. Carunculæ fiunt exul-
ratis renibus. nam a solida & crassa renum su-
stantia nô nisi frustulatim potest aliquid ab-
di. Subsident ergo eiusmodi carunculæ, q-
graues sunt. Cæterum sanguis qui miscetur,
bonus est & tunc vrinam reddit rubram, co-
tingitq; eum cum vrina misceri vel vitiatis
sis partium destinatarum ad vrinæ expurgati-
nem, vel e conuerso naturæ motu. solet eni-
etsi rarissime id fit, natura terminare morb-
emisso sanguine per vias vrinæ. Aliquando v-
ro sanguis qui cum vrina miscetur, est pot-
sanies quædam sanguinis, aut sanguis diminu-
coctus, quam verus sanguis: & tunc vrina re-
ditur similis aquæ in qua caro recens macta-
abluta est, & tunc indicatur non defectus na-
ræ in concoctione, vt putat Montanus, sed p-
tius dilatatio quædam renum & venarû em-
gentiu

ntium: quod apparet in ijs qui calculo labo-
nt. Illi enim vrinas, quales diximus, & non-
nquam etiam veluti fuligine aspersas min-
nt, e conuerso vel humore melancholico,
l sanguine assato. Cæterum lapides qui sub-
dent in vrina, gignuntur vel in renibus vel in
sica ex pituita exsiccata quidem, sed nondum
ane consumpto humore omni. nam si humor
on adesset, non consisterent lapides, sed in sa-
ulum dissoluerentur. Fit ergo sabulum quod
bsidet, ex terrena portione priuata suo vin-
ulo, nempe humore. Non tamen lapides aut
renulæ indicant necessario calorem igneum,
t Montanus tradit: quandoquidem multi hu-
usmodi arenam copiosam & lapides mingunt
bsque sensu insignis alicuius caloris in renibus
vel vesica, aut alterius partis comparatæ ad vri-
nam reddendam. Sufficit enim exiguus calor
vbi pituita est crassa, & diu in exiguis cauitatib.
renum aut in meatibus vesicæ continetur, ad
lapidis vel sabuli generationem. Fit ergo pus,
suppurata & rupta aliqua inflãmatione in par-
tibus vrinæ destinatis, aut in alijs quæ per vri-
nam expurgari solent, vel eisdem exulceratis
partibus. Pus enim vlcera sequitur, nec semper
puris generatio requirit igneum & adurentem
calorem, quandoquidem absque aliquo calo-
ris sensu in his qui diu huiusmodi malis sunt af-
fecti sæpe in renibus, hepate & liene & in alijs
corporis partibus per dissectiones deteguntur

Lapides.

Pus.

Vermes.

abceſſus multo pure pleni. Vermes vero e[x]
gui nonnunquã apparent in vrina, ex ſordi[dis]
vlcerib⁹, vt par eſt credere, vel ex corrupta m[a]
teria geniti: viſi quoq; ſunt excreti per vrina[m]

Dracunculi. Pili.

Dracunculi ex tali materia, vt arbitror, etia[m]
procreantur. Pili fiunt ex pituita diu in renibu[s]
contenta & quodãmodo aſſata, & ob anguſti[as]
viarum extenuata ad pilorum formam. Indici[um]
eſt autem illud gigni in renibus & meatib⁹ vri-
narijs, quod calculo laborantes, quum exit cal-
culus, plurimos pilos huiuſmodi cum vrina e-

Sedimenta farinae similia.

mittant. Ceterum ſedimenta quæ farinæ for-
mam referunt, fiunt ab humore crudo vocato
qui in venis, vt Galenus aſſerit, aceruari ſolet: nõ
autem habet cauſam calorem igneum, vt ai[t]

Sedimenta orobea.

Montanus. Orobea etiam ſedimẽta idem do-
cet fieri colliquatis ſolidis partibus. quod mihi
parum videtur probabile. cur enim non fieret
perpetuo in ijs qui hectica febre & colliquãti-
bus alijs morbis pereunt? Videntur ergo habẽ-
re materiam, ſi nigreſcunt, humorem melan-
cholicum, & propterea malæ ſunt tales vrinæ.
cancroſæ enim ſunt affectiones atrabilariæ.

Furfurea. Squamosa. Foliacea.

Furfurea ſedimenta, ſquamoſa & foliacea veſi-
cam exulceratam ſequuntur. Atque hæc ſuf-
ficiant de cauſis contentorum in vrinis, quæ
ſcilicet innatant aut ſubſident.

DE CAVSIS BVLLAE ET ſpumæ.

CAP.

CAPVT XXI.

SEQVITVR vt de causis aliorum contentorum agamus quæ in superficie vrinæ apparent: inter quę ampullas siue bullas, spumam & pinguedinem & coronā enumerauimus. Ac de bullis & spuma communi agemus tractatione, quia communis est illorum materia & natura. nam spuma nihil aliud est quam multæ bullę simul aggregatæ & confractæ, & in minimas partes diuisæ. Fit autem bulla ex humore viscido mixto cū spiritu crasso. Vapor enim huiusmodi suapte natura sursum attolli nititur. humor autem tenuis & viscidus pmittit quidē illius motum, sed resistit aliquantulum. Itaque diducitur a vapore humor & tumet, atq; ita bulla fit quæ postea dissoluitur exeunte vapore & concidente humore. Durāt autem plus vel minus huiusmodi bullæ antequam dissoluātur, quia humor & vapor crassiores tenuioresque sunt. crassities enim dissolutionem moratur, tenuitas vero accelerat. Porro miscetur humor cum vapore vel a calore vel a motu, aut ab vtroque. motu enim spuma in mari gignitur, calore in aqua & iusculis feruētibus, in aquis vero currentib. ab vtroque: vrinę vero spumosę, meo quidē iudicio, nō fiunt a calore naturali vel præter naturam, vt Montanus censet, quod ex spuma materiæ agitationem, virtutis debilitatam, & etiam mortem prædici scribit. Nam in quotidianis & tertianis nothis, vbi multa adest pituita & calor

febrilis qui talem materiam agitare poteſt, fierent perpetuo vrinæ cum bullis & ſpuma. quod non fit. Sed quum omnes ex talib. vrinis diſtillationes humoris pituitoſi a capite recte præſagiant; indicium eſt ſolum motum cauſam eſſe iſtarum rerum in vrina. Quum enim humor pituitoſus, viſcidus & tenuis deſcendit a capite in venas & ex motu agitatur; confringitur in minimas partes, & ex calore flatus interim aliquis procreatur, bullæ & ſpuma naſcuntur, quæ cũ humore ſeroſo mixta illum ſequuntur per vias vrinę, & vrina ipſa emiſſa in ea ſupernatant. Indicat autẽ vt di[illegible]mus ſpuma maiorem cauſam. vnde mare primo bullas excitat, quum agitatur a ventis, & includi incipit aer: poſtea vero durante tempeſtate ſpumoſum euadit ex continua agitatione incluſo per minimas partes vento, & extenuata aqua quæ per minima iam diuidi poteſt.

DE CAVSIS PINGVEdinis.

CAPVT XXII.

PINGVEDO fit ex colliquatione adipis: eſtque grauior affectus in quibuſdam, in alijs vero leuior. Nam qui plurimum habent pinguedinis & illius quidem admodum humidæ, ex minima cauſa illis innatat pinguedo in vrina, adeo vt in tertianis & alijs prorſus ſalutatibus

ribus febribus huiuſmodi appareant vrinæ: in alijs vero corporibus non niſi ex grauiore cauſa fit colliquatio. quare lethale eſt ſignum huiuſmodi vrina. Spectanda præterea eſt forma & qualitas ipſius pinguedinis quæ innatat. Quædam eſt ſimilis pinguedini quæ apparet in iure pulli: alia vero eſt ad ſimilitudinem oculorum boum: alia ſicut tela araneæ. Leuiorem indicat affectum prima: non tamen optimum & naturalem vt Montanus credit, qui putat vrinas ſanorum talem pinguedinem habere debere. Nam præter id quod Galenus & alij auctores hanc conditionem non ponunt in optima vrina, experientia etiam docet vrinas ſanorum optime conſiſtere abſque tali pinguedine. Secunda autem ſpecies deterior eſt prima: & tertia eſt omnium peſſima, vt quæ maiorem colliquationem oſtendat. In corporibus tamen quę facile colliqueſcunt nonnunquam apparet huiuſmodi vrina vbi nulla eſt cauſa præter naturã.

DE CORONA.

CAPVT XXIII.

CORONAM in vrina appellant circulum illum qui eſt veluti linea quędam diuerſicolor diducta ad circunferentiam, & videtur circulus vrinam ambiens. Huius circuli ſubſtantiam eſſe tradit Montanus humidum exiſtens in ſolidis partibus: quod, vt inquit, eſt

ſubſtantificum vel nutrimentale, & ob id cenſet illud eſſe toto genere præter naturam & a calore igneo colliquari. Huiuſmodi ſubſtantiam dicit aſſimilari pinguedini, & proxime ad illius naturam accedere, & eſſe aliquantulum craſſam & viſcidam, & eam apparere in iuſculis pullorum, & eſſe humidum ſubſtantificum extractum ex concoctione. Occupat autem circulus hic ſuperficiem: ſed depreſſior eſt quam ipſa ſuperficies quam ſpuma & ampullæ obtinent. nam ſubſtantia coronæ grauior eſt quam ſubſtātia ſpumę, & leuior eſt illis quæ deſcendunt & innatāt in vrina. propterea depreſſiorem habent locum quam ſpuma, & altiorem nubecula. Porro huiuſmodi ſubſtantiam elici a calore igneo colliquante, & ob id, vbi apparet talis circulus in vrina, adeſſe febres colliquātes & hecticas, & tabem adeſſe aut euitari non poſſe. Notat etiam in ipſo circulo magnitudinem & paruitatem, quod multam & paucam materiam, aut magnam & paruam colliquationem oſtendit: Præterea odorem bonum aut malum & colorem ſubnigrum, quem oſtendere coloris aſſationem & viridem aduſtionem, & alia nonnulla de corona hac tradit partim bona partim mala. Nam quæ ſcribit de loco & ſitu ipſius, probabilia & vera eſſe puto: quod vero materia ipſius coronę ſit humidum ſubſtantificum extractum a calore prorſus igneo & præter naturam, & quod appareat ſolum in febribus

bus colliquantibus, & talem oſtendat præſentem vel imminentem; puto hæc omnia a ratione aliena. Nam experientia docet in plurimis ſanis & in leuioribus morbis, maxime circa Autumnum tales apparere circulos. Præterea ſi in iuſculis pullorum qui moderate ſunt cocti apparet talis corona; non apparebit in vrinis vbi fit aſſatio & alteratio a calore igneo & præter naturam? nam Ariſtoteles & alij Philoſophi bonas concoctiones quæ in nobis fiunt, elixationi aſſimilant. Ridiculum præterea eſt in his circulis odores diuerſos deſcribere. quis enim in eo qui lineam facit & perpetuo cum vrina eſt, commixtum peculiarem aliquem odorem deprehendere poteſt? Aliter ergo de his cenſendum eſt. Primo vidēdum eſt ex qua ſubſtantia circulus iſte fiat. Ac mihi quidem videtur, quemadmodum nubecula, ſublimamentum & ſedimentum fiunt ex pituita, ita quoque coronam fieri ex humore melancholico. non quod totus melancholicus humor cum vrina miſceatur, ſed tenuior illius portio, & ichor quidam qui ab eo elicitur. Indicio id eſt primū, quod circulus ille vt plurimum imo ſemper ad nigrum vel viridem vergat colorem, tum quod depreſſior ſit ſuperficie ipſius vrinæ. quod ſine aliqua grauitate fieri nequit. Propterea errat Montanus qui talem ſitum ei tribuit, & materiam illius ſtatuit eſſe pinguedinem quæ ſupernatat, vel depreſſum locum habere po-

test. Ichor autem melancholicus, qui non sit ipse melancholicus humor, nõ habet insignem grauitatem qua possit descendere, nec penitus descendere potest. Quare quum sit aliquid melancholicum, superficiem premit; & merito eũ locũ occupat qui coronę tribuitur. Addo quod huiusmodi circulus nõ soleat apparere, aut certe sit exiguus in breuibus morbis, sed euidentissimus sit in longis & Autumnalibus: quoniam scilicet humores melãcholici & atrabilarij sunt redditi, & illis abundantibus maiores siue latiores & crassiores coronæ apparent & cõspiciuntur. Vnde recte Montanus dicebat, hecticis & tabidis febribus insignes esse coronas in vrinis: verum non ea ratione, vt ipse credit, quod scilicet pinguedo colliquata sit huius circuli materia; sed quod tales febres humores liquidiores consumant, & qui relinquuntur corpore dissoluto melancholici sunt redditi. Qui potest his meliora docere in re tam perplexa & ab antiquioribus nequaquam animaduersa, doceat quæso. ita enim multorum labore res perficientur & veritas elucescet.

DE CAVSIS QVANTITATIS vrinæ.

CAPVT XXIIII.

QVANTITATIS vrinæ superfluæ plus quã naturæ ratio postulet, vna est immediata causa,

causa, copiosior humor serosus qui per renes & vesicam fertur. Duas autem oportet esse causas vt hæc fiat. Vnam, vt gignatur talis humor: aliam, vt ad renes ducatur. nam si non gignitur, duci non potest & copiosa fieri vrina. quod si gignitur, & in venis contineatur, aut per sudorem vacuetur; non fit copiosa vrina. quare vtraque causa necessaria. Gignitur autem multa vrina a multa potione, tum a cibis aquosis, præterea a multo somno, aere pluuioso, otio multo, & omnibus denique quæ humectandi vim habent. Fit & alia ratione multa, quod scilicet natura expurget se ab excrementis per renes, aut quod per medicamenta dicta diuretica ex tota massa eliciantur aquosi humores. Conuertitur vero ad renes, vel quod ipsi renes plurimum attrahant, aut quod natura eo suos motus conuertat, sicut in crisi fit quæ per vrinam perficitur. Ex cõtrarijs causis fit pauca vrina. vel enim non gignitur ex defectu causarum humidarum: aut genita absumitur, vt accidit in febribus: vel quod ad renes & vesicam non feratur. Id quod accidit, vel quod non attrahant renes male affecti, aut aliud membrum sit læsum, quod susceptioni, attractioni, expulsioni sit destinatum. Porro supprimitur vrina a varijs causis, de quibus hoc loco agendum non est: nimirum quod non actionis, sed ipsius excrementi causas reddere nostrum sit instituum.

QVARVM PARTIVM DISPOSITIONES & QUOS AFFECTUS VRINÆ SIGNIFICARE POSSINT.

CAPVT XXV.

VVLGARIBVS Medicis assentiendum non est, qui omnes corporis affectus & omniũ partium morbos ex vrina se dignoscere & diuinare posse profitentur. Quomodo enim ostendet earum partium morbos quę sua excrementa per vrinam non emittunt? Præterea si vrina excrementum est, & talia excrementa in se recipit; nequaquam poterit eos morbos indicare in quibus nulla fit concoctio, & propterea nulla generatio excrementi: aut si fit, vrina non est, aut cum vrina non miscetur, vel ab ea non separatur. Propterea ridendus Actuarius qui membranarum cerebri, cordis, pulmonis, pectoris, vteri & etiam artuum mala ex vrina dignotionem tradit. Quis luxationes, figuras viitiatas, cauitates partium corruptas, asperitates, læuitates partium præter naturam, magnitudinem minorum & situm & vitia quæ ex solutione continui accidunt in partibus externis, ex vrina deprehendere potest? Verum vt illi damnãdi sunt qui omnia ex vrinis vaticinantur, ita nec illi sunt probandi qui duntaxat vitia venarum ex vrina cognosci volunt. Nam quum aliquæ partes se exonerent in venas, vt caput; cur non

non poterit vrina illarum affectus significare a quibus excrementa decidunt? Quippe quum experientia doceat, spumosas vrinas capitis plenitudinem significare, & ab eo descensum pituitæ in subiectas partes docere: Præterea quum pituitæ generatio fiat in hepate, non solum vitio hepatis, sed etiam quando ventriculus non satis concoxit nec præparauit alimentum hepati; poterit vtique vrina etiam significare: quod non semel docuit experientia. Vbi enim aquosæ minguntur vrinæ, raro aberrat Medicus, sed debilem ventriculi concoctionem præsagit. Adhæc quum excrementa quæ cum vrina misceri solent, sæpe non misceantur, eo quod ad alia loca ferantur, indicat profecto etiam illarum partium mala, ad quas huiusmodi humores reuocari solent. Quo pacto delirium pronuntiamus ex vrina quæ in febribus tincta mingebatur, & postea alba & tenuis emittitur, nulla facta euacuatione bilis. Et quoniam crassitudo subiugalis in vrinis flatum inclusum habet, qui superiora petere solet, merito ex tali vrina capitis dolorem diuinat Hippocrates. Itaque vrina potest ostendere earum partium affectus in quibus gignitur, & a quibus materiam capit ex qua gignitur, nec non ea a quibus colorem, crassitudinem, contenta, opacitatem, perspicuitatem, odorem & reliqua quæ in illis consideranda esse diximus, recipit, nec non partium per quas transit,

& in quib⁹ retinetur, & per quas expellitur, nec non earum quæ priuant eam aliquo humore qui cum ea miſceri ſolet. Ac vbi ſupprimitur, oſtendit vel non gigni ipſius materiam defectu potionis & aquoſi humoris, aut non attrahi a partibus deſtinatis ad illius attractionem, aut non expelli ab illis quæ comparatæ ſunt ad illius expulſionem a natura, aut viam illi præcluſam in illis partibus per quas permeat, aut illius materiam ad alia membra transferri.

QVAENAM EX ILLIS QVAE ſunt in vrina, certiora præbeant indicia.

CAPVT XXVI.

DIXIMVS ex vrinæ qualitatibus, quantitate, contentis & conſiſtentia, indicia ſumi ad partes corporis & ipſarum mala dignoſcenda. Sed quoniam prædicta parem vim nequaquam obtinent, ideo ſingulis tribuẽda eſt propria dignitas & facultas: qua in re tradũt omnes ſcriptores de hac re leuiora eſſe indicia, quæ ſumuntur a colore quam a cõſiſtentia; & hæc minora eſſe illis quæ dicuntur a contentis. quę vera quidem ſunt. Nam exiguus ſufficit humor ad colorem vrinę mutandum. exigua pręterea requiritur vis naturæ ad generationem illius humoris: ad craſſitiem vero vrinę plus requiritur humoris. Propterea vrina quæ habet craſſitudinem

dinem

dinem, oſtendit humorem pati facile, & naturam validam eſſe, vt quæ potens ſit materiam eam vincere & expurgare. Contenta vero quæ nubeculam, ſublimamentum & ſedimentum faciunt, (de his enim intelligimus quum maximam vim contentis damus) non poſſunt gigni & expelli, niſi conſtante naturæ robore; præſertim quum perſeuerant & in melius procedunt. Quare merito primas obtinent in ſignificanda ſalute, & breuitate ipſius morbi. Verum vt hæc quæ diximus maiorem habeant vim in pluribus ad ſalutem aut mortem ſignificandam quum adſunt aut abſunt, tamen ex alijs poſſumus melius eadem prædicere. Etenim putredinem, vlcera, & abſceſſus, qui per vrinam ſolent vacuari, fœtidus odor vrinæ euidentius prodit quam color, conſiſtentia & cõtenta. Preterea in febribus ſi vrina ſupprimitur aut opaca eſt, certiora erunt indicia mortis quam ſi vrina ſit tenuis, decolorata, ſine contentis. hæc enim ſolam cruditatem oſtendunt, quæ tempore emendari poteſt: illa vero cauſas habet deteriores. nullum enim ſeruatum vidi cui eſſet ſuppreſſa vrina in continuis febribus abſq; ſolito vitio renũ aut veſicæ. Fiunt enim tales ſuppreſſiones ex maximis obſtructionibus hepatis & renum repente factis, vt Anatomia docet. quæ obſtructiones eo tempore omnia remedia contemnunt. Opacitas vero, vt oſtendimus, proprias habet cauſas, quũ internæ cauſæ ſunt,

Sic colores vrinæ certiora præbent indicia humoris peccantis in corpore quam alia. Habent ergo ſingula alijs maiorem vim ad quædam ſignificanda. Ad robur vero virtutis oſtendendum vnde ſalutem prædicimus, contenta maximam obtinent dignitatem: quoniam cum virtutis alteratricis debilitate nequit vinci materia & domari pituita, & ea excerni miſcerique cum vrina.

QVAE CONSIDERANDA VT *recte iudicemus de vrinis.*

CAPVT XXVII.

SI ex qualitatibus, ſubſtantia, quantitate, & cōtentis in vrina iudicia ſumi debent, danda opera eſt vt iſta omnia maxime talia appareant qualia fiunt in corpore. Propterea omnia recte ſunt cōſideranda quæ noſtrum iudicium corrumpere poſſunt. Quare iubet Galenus vrinas omnes, quas reddunt ægri, ſeparatim eſſe colligendas. Sic enim intelligitur quantum illi mingant: ex quo dignoſcitur ſi quid natura excernat vltra portionem. Verum etſi vrina tota quæ mingitur inſpiciēda eſt, nō tamen ſingulæ vrinæ eas poſſunt habere qualitates vel ſubſtātiam & contenta quæ morboſas diſpoſitiones declarent. Nam quæ ingeſto recenter cibo aut inuadente acceſſione febris minguntur, nec colorem nec craſſitiem nec contenta habere poſſunt; quoniam tunc non eſt facta generatio excre-

excrementorum quæ illa pariunt. Vt autem remouendæ ſunt corporis affectiones quæ non oſtendunt eos humores qui cum vrina miſceri ſolent: ita videndum ne quæ in vrina ſunt, ab externis cauſis ſint facta. Nam abſumpto liquore caſſiæ, nigræ & fuliginoſæ & craſſæ redduntur vrinæ; & abſumpto rhabarbaro, flauæ & craſſæ; deuorata vero terebenthi reſina, odoratæ. Hæc ergo ſunt remouenda quæ vrinas inficiunt, nec tales emitti permittunt, quales efficit interna corporis diſpoſitio. Vult quoque Auicenna non eſſe inſpiciendam vrinam ex qua iudicium ferre volumus, poſt ſex horas a quibus reddita eſt: quia corrupta iam talis eſt quodammodo: nec ſtatim poſt mixtionem inſpicienda, vt ſeparatio fieri poſſit contentorum a liquore: neque vento exponenda: nec ſoli aut aeri nimis frigido: hæc enim natiuas vrinæ qualitates corrumpunt. Inſpicienda autem eſt in vmbra. nam ſolis & lucernæ lumen fallunt. Colligenda vero & in vitro claro, aut cryſtallo tenui, nullo colore extraneo infecto, quod pyramidalem habeat figuram, vt locus detur cōmodus figurę ſedimenti. nec transfundenda eſt ex vno vaſe in aliud: & debet eſſe debita ſubſtãtia inter oculum medici cōſpicientis & vas vrinarium. Manum præterea admoueat medicus in oppoſita parte vaſis vt radij colligãtur tanquam in ſpeculo. hæc & ſimilia conſideranda ſunt. Quoniã vero nonnulli ſpecie alia-

rum rerum quæ ſimilitudinem habent cum vrinis medicos decipere ſtudent, ideo tradendæ de hac re nõnullæ præceptiones: In vrina ſemper aliquid ſurſum deorſumq; ferri more atomorum, quod in alijs rebus non fit. tum, Vrinę quanto maiore diſtantia admouentur oculis, tanto tenuiores apparent. alia vero, quę ſimilitudinem habent cum vrina, tanto craſſiora apparent quanto magis diſtãt: vino excepto, quod & propinquum & remotum ſemper ſui tenuitatem oſtendit. Adhæc odor vrinæ proprius nõ ſinit falli medicum. Verum difficilius eſt vrinas hominum ab vrinis aliorum animalium diſtinguere, quanquam Auicenna conetur in quibuſdam id docere. Nam vrinam aſini dicit eſſe ſicut butyrum liquidũ cum turbiditate & craſſitie exteriore: equorum vero vrinas dicit eſſe vrinis aſinorum ſimiles, ſed eſſe clariores; ita vt ſuperior medietas ſit clara, inferior turbida. Ouium vero vrinæ ſunt albæ ad citrinitatem tendentes, ſimiles vrinis hominum, ſed ſubſtãtiam non habent (eo nomine forte intelligens conſiſtentiam) & earum ſedimentum eſt ſicut oleum aut amurca. vrina capreoli vrinis hominum & ouium ſimilis eſt, ſed clarior vrinis ouiũ, nec habet ſubſtantiam nec ſedimentum. Hæc nunc de vrinis ſufficiãt: quæ forte aliquando in maiore otio meliora & illuſtriora reddemus.

FINIS.

CAPI-

CAPITVM HVIVS LIBELLI INDEX.